

Januar 1904.

Letnik X.

I. zvezek.

ZORA.

Glasilo

slovenskega katoliškega dijaštva.

Zora izhaja 5 krat na leto in stane 2 K, za dijake 1.20 K.
Urednik: phil. Vincencij Marinko, Dunaj, VIII. Laudongasse 26, II., 18.
Upravnik: med. Anton Rasbergar, Dunaj, XVIII/1 Schulgasse
(Postfach).

Izdajatelj: iur. Anton Kralj.

Na Dunaju.

Tiskarna oo. mehtaristov.

Obseg.

	Str.
<i>I. Butkovič:</i> Na badnjak	1
<i>V. Marinko:</i> Pozabljeni listi	7
<i>M. Bogdan K.:</i> Mreže	10
<i>Milica:</i> Prošnja	10
<i>P. F. B.:</i> Velikan	11
<i>Vl. Kraščan:</i> Spomini na „Novo Nado“	11
<i>Urednik:</i> Iz literarne zapuščine Dragotina Ketteja	14
<i>Phil. J. Ruda:</i> Kaj je z našim vseučiliščem?	16
<i>M. L.:</i> Iz putne torbice	18
<i>Trpimir:</i> Oproštaj s majkom	19
<i>Adolf Robida:</i> Rožica	21
<i>V. Marinko:</i> Za slovensko vseučilišče	21
<i>P. F. B.:</i> Žabari	26
<i>M.:</i> Hvala Mu buđi!	27

Glasnik: Slov. kat. izobraževalno društvo „Straža“ na Dunaju. — „Hrvatska Straža“. — Nov pokret na vseučilišču v Zagrebu. — Žensko vseučilišče. — † Teodor Mommsen. — † Herbert Spencer. — V zimskem tečaju. Promocija. — Imenovanja. — Novo slovensko akad. društvo. — Iz slovenske filologije. — Slovensko akad. društvo Hirija. — Židovstvo na dunajski zdravniški fakulteti str. 29—32

Listnica uredništva: G. Strninski in K. S v Ljubljani. Pride v drugi številki na vrsto. Iskrena hvala. — Stanislav Bojan, v Rudolfovem Prosimo za drugi del životopisa. Pride na vrsto v drugi številki. — G. Vasil Tarasovič — prosimo javite nam svoje pravo ime. — G. J. Pr-lj. v Gorici. Hvala za poslano. Razveselite nas kmalu kaj. —

Zelo nas veseli, da se je posebno med dijaštvom jelo vzbujati zanimanje za naš list. Jasna priča temu je veliko število dopisov, ki nam prihajajo iz dijaških krogov. Naj bodo prepričani dijaki, da jim bomo vedno radi odgovarjali na vsa eventualna vprašanja. Le zaupno naj se obrnejo do nas. Gleda spisov bomo skušali v kratkem odgovoriti posameznikom v privatnih pismih, ker je listnici premajhen prostor odmerjen.

— Vsem gg. sotrudnikom in sotrudnicam želimo srečno in veselo novo leto ter jih prosimo, da nam ostanejo zvesti. *Uredništvo.*

Na badnjak.

(Posjet u samostan. — I. Butković.)

koćih s električnog tramvaja kod samostanskih vratiju i otvorih. Hoću da ih zatvorim, kad eto za mnom starog župnika S., koji će mi umjesto pozdrava:

Dobro da vas stražar nije opazio, kad ste skočili s kola. Inače bi platili 10 kruna globe, jer za vožnje se ne smije silaziti.

— Jest globe! Globu plaćaju samo oni, koji padnu. Zdravi idu svojim putem, a ne će valja stražar trčati za njima.

— Tako je bilo prije, a sada je novi red...

Vratarica nam otvori druga vrata. G. župnik joj preda nekakav svežanj s riječima: „Doći ću za nekoliko minuta“, i nakloniv se ode. — Jedna me sestra povede kroz dugi zavójiti hodnik i otvori mi sobicu, gdje sam morao da čekam poglavaricu... Mjesto poglavarice došla sestra sakristanka:

— O, hvala Bogu! ipak vam je dakle bilo moguće, da nas posjetite.

— Kako ne bi došao, kad sam obećao i izriječkom kazao, da me vrlo veseli, kad motrim veselu djecu.

— O, i drugi obećaju, ali neodrže uvijek riječi.

— Kako to? Pred kakvih 15 dana rekoste mi, da još nemate uzroka, za što ne bi ljudima vjerovali, jer da vas još nitko nije prevario, a sada...

— Znate, onda smo govorili o svećenicima, i kadgod mi je koji obećao, da će k nama doći služiti sv. misu, uvijek je došao, izuzev bolesni ili što takova. Ali sada sam mislila na našu djecu, na naše učenice i... i tolike i tolike...

— Dā, i tolike liberalne katolike. Obećaju, prisegnu i — pogaze riječ. Ali takvi su. Sada nije druge nego da za njih molimo, ta srca ljudska u ruci su Božjoj. A gdje je, molim vas, božično drveće?

— O dā! Darove treba da progledate prije nego djeca dodju. Kasnije dodje puno ljudi, pa je nezgodno. Djeca dolaze u četiri sata, a sad su već tri i po. Izvolite dakle...

Sestra me povela u hodnik, pa će pokazav rukom:

— Evo ovuda ravno, a onda u novu kuću na prvi kat desno.

U sumnji, da li sam pogodio prava vrata pokucah, al nitko se ne javlja. Čuo se ipak žamor, i ja otvorih. — Ogromna dvorana! Na vrhu je veliko božićno drvo — čitava jela — a oko cijele dvorane stolovi, puni bogatih darova. Nekoje su sestre nažigale svijeće, a nekoje dijelile i redile darove. Jedna dodje k meni, pokaže mi, kako su darovi postavljeni: Za malenu djecu tik do božićnog drvca, a onda sve starije. Na dnu dvorane za djevojke gradjanske škole i ženskog učiteljišta. — Zahvalih joj se i podjoh da razgledam stvari.

Bilo je tu svega i svašta. Kod starijih: odijela, lijepo vezelih papučica, školskih, zabavnih i muzikalnih knjiga. Kod mnogih sam vidio malenih lurdskih spilja s Majkom Božjom, lijepo uvezanih molitvenjaka, svetih slika, a kod svih — dašto — voća i slatkiša. Kod mlađih se vidjelo satova, risaćih sprava, finih boja, te škatulja s raznim igračkama. Kod najmanjih je bilo osobito zanimivo. Malone svaka je dobila svoju bebicu, notes, list od roditelja, puno voća i još više slatkiša. Ovamo si vidio psića, onamo konja, onamo opet pušku i par topova, pa papučice, narukvice, stol za toaletu i sve, sve to od čokolade! — Zaustavih se kod božićnog drvca. Visoko na vrhu stoji andjeo mira, a sve su druge grane spojene sa srebrenim i zlatnim kitama, pune djelomice već užganih svjećica i opterećene raznovrsnim voćem i slatkišem. Pod drvom je štalica, a u njoj jaslice s malenim Isusom. Krasan je taj mali Isus! Ljupko se smiješi i zadovoljno gleda na svoje siromaštvo. Pruža ručice k svojoj svetoj Majci, a ova ih ljubi klanjajući Mu se sa sv. Josipom i nadošlim pastirima. — Zaista sveta obitelj!

Dvorana se malo po malo punila ljudima, a točno u 4 s. bila je već posve rasvijetljena i čuo se šapat djece. Pozdravih se s nekim gostima i opet s gosp. župnikom, pa podjismo k vratima u doljni dio dvorane, da djeca uzmognu slobodno prolaziti.

Udare 4 s. i djeca se pokažu na vratima sa sestrom, koja ih je vodila noseći u ruci zvonce. No pošto nijesu bile jošte upaljene sve svjećice na božićnom drvcu, trebalo je par časaka počekati na vratima. O, da si vidio, kako su ona dječica zvjedljivo pružala vratove, da vide, što im je donio mali Isus! Smijale su se, radost im odsijevala na licu i gledale su nestrpljivo na sestru voditeljicu, kad će ih pustiti u mjesto njihovih želja... Voditeljica pozvoni, na galeriji zazuji harmonij izvijajući pjesmu malomu Isusu. Kako se po dvorani razlješe glasovi harmonija, počеше i djeca ulaziti. Naprijed je išlo dvadesetak posve malenih u bijelo obučenih i sestre su ih vodile na za njih odredjena mjesta. Za njima odraslije — sve dvije i dvije — onim redom, kako su i darovi na

stolovima stajali. Sve su se smijale, jedna drugu pogledavale pregledavajući, što je koja dobila. — Za djecom je došlo vrlo mnogo odraslih ljudi, ponajviše rodjaka i raspleo se živahan razgovor, ali tiho, pod glas, jer je dvorana utisnula u sve neko dostojanstvo.

Dok su se starije brzo snašle i međusobno si saopćile svoj dobitak, nije išlo tako lako s malima. Te su htjele odmah rukama u bombone, ali sestra brani!... Sad gledaju predmete, sad jedna drugu, a onda obadvije sestru očima ju moleći, da smiju zagristi... Nekoliko sestara prodju po stolovima pokazujući, dokle siže čiji dio, i svaka je onda smjela da zagriže, prenese, daruje, promijeni... Žamor kao u pčelinjaku... Siromašne i bogate jednako su dobile, i sve su se veselile. Stari je župnik kao pomladjen išao od jedne do druge. Nagovarajući svaku, šaleći se sa svima. Ta bio je njihov vjeroučitelj. Veselje u Kristu plod je dolaska maloga Isusa. On izjednačuje bogata i siromaha. On je došao, da spase svih...

Čitav sam se sat veselio u radosti djece, a onda se povukoh u svoju sobu, gdje zapalih svijeću i počeh u mašti stvarati sliku života u dvorani, dok se nije javio i razum sa svojim: zašto?

II.

— Zašto ova svečanost? Zašto baš danas? Nije li to sve bez ikakva smisla?

— Djetešce Isus u štalici pod božićnim drvcom svjedoči, da se slavi njegov rođendan.

— A za što?

— Jamačno zato, jer su i naši stariji tako radili. Naši oci, djedovi, pradjedovi i —

Saletiše me grozne misli. Kao da je Eol sve vjetrove sasuo u moju glavu. Sam se pitah i sam odgovarah. Kao što u gradovima iza svakoga ugla puše drugi vjetar, tako su se i u mojoj glavi rojile misli. Teškom ih mukom obuzdavah, a s kakvim uspjehom?

Zašto su naši stari slavili porod Isusov? — Isus? Nije li to onaj čovjek, koji je navijestio rat svijetu, znanosti i umjetnosti? Jedni tvrde, drugi nijeću! Sto je dakle na stvari? — Misli li možda na ovo i koji od onih kod božićnog drvca? Blaženo njihovo neznanje! barem se od sreća vesele. — Ali što rekoh? Blaženo neznanje. Ne! Bijedni stvorovi u njihovom neznanju! No zar to nije apsurd: uživati čisto veselje i biti bijednim stvorom? Ta gdje je čisto veselje, nema misli na bijedu, da ni same bijede. Je li pak njihovo veselje pravo? Je li Isusov porod zaista uzrok veselja? Mnogi ga ne čute, ali veselje ovo prelazi već 19 vjekova

od djece na djecu i nigda se ne mijenja; mora dakle da mu je uzrokom neka ozbiljna zbilja... Što? Zar treba vjerovati evandjeoskim pričama? Znanost ih je već davno oborila, i ozbiljni im ljudi više ne vjeruju. Tako se barem govori u našim školama... Imaju li pravo? Ali upravo danas sam vidio kod božićnog drvca mnogo sa svoje učenosti čuvenih glava, i oni su se veselili s djecom, i oni vjeruju u Isukrsta. O pok. Lavu XIII., a i množini drugih s počitanjem govori cio svijet; nije dakle moguće, da to nijesu ozbiljni ljudi. A ipak se sa sveučilišnih stolica često govori da se vjera protivi znanosti, a znanost vjeri... Čudnovato! Toliko puta sam čuo o protivnosti između vjere i znanosti, a nigda ne čuh gdje, dok se upravo samostani ponose, da su nam sačuvali staru znanost...

Tu me ostaviše misli. — U mašti sam opet gledao dvoranu s malim Isusom, božićnim drvcom i s bogato nadarenom djecom... Na hodniku se katkada čuli koraci, a u mojoj sobi vladao tihi mir. Svijeća mi bila jedini vidljivi drug. Ona je sama odavala život.

Pzirodne se znanosti protive vjeri... Možda astronomija? — Astronomi tvrde, da su svemirski prostori beskrajni i da se u njima giblje s užasnom brzinom neizmjerni broj ogromnih zvijezda. Vjera nas pak uči, da je Bog stvorio svijet. Tu dakle nema protuslovlja: Ova nam kaže početak, a ona nastavak. — Neki tvrde, da je tvar vječna, da nije nikada postala. No baš na astronomskom polju imamo najviše takvih, koji tvrde, da je to nemoguće. — Bog je stvorio svijet i dao mu stalne prirodne zakone. Jamačno mu je pak dao dobre zakone. Ali ako su zakoni dobri, ne treba mu ih čudesima zakrpavati: to bi se protivilo njegovoj mudrosti... Moderna Kant-Laplaceova te Darwinova teorija... Ali kakva je to riječ „teorija“? Zar to nije isto što i hipoteza? a nijedna hipoteza nije znanost... No ako još nije, može da postane znanošću, kad iznese za to dovoljno dokaza. A hoće li to ovdje uspjeti? Jedni kažu da hoće, drugi, da ne će, i eto obe stranke priznaju, da smo još daleko — možda beskonačno daleko od znanosti; dakle i od protuslovlja s vjerom daleko. — Ali ako te teorije ipak jednom postanu znanošću?... Da, sjećam se, čitao sam djela priznatih katol. učenjaka, da sve to vjeri ne bi smetalo, da bi to čak vjeri koristilo, ako bi se — dato sed non concessio — mekaničkim putem moglo dokazati razvoj od one prve pratvari pa sve do čovječjeg tijela. Ako su pak katol. prirodznanci proti raznim hipotezama, kažu, da to čine u ime znanosti, a nipošto u ime vjere... Može li se tu katoliku vjerovati?... Barem toliko, koliko i drugima! Ali još i više, jer katol. vjera strogo osuđuje laž. — Protuslovlju dakle nema traga... Ali vjera traži od ljudi, da drže za istinu sve ono...

U to se otvorila vrata. U sobu stupi sestra s ugljenom.

— Hvaljen Isus!

— Na vijeke!

— Dozvolite, da zapalim peć, jer soba je hladna.

— Lijepa hvala. No da, dobro će biti.

Sad istom osjetih, da me zebru noge, no zato je glava bila vruća.

— Kad je sestra zapalila peć, reći će :

— A jesu li djeca još uvijek u dvorani uz božićno drveće?

— O, dā. Tamo će biti sve do blagoslova. Danas je njihov dan.

— Da! Dobili su darova. A što je vama donio dobri Isus?

— Meni? — Začudjena će sestra — Meni... meni je donio sam sebe.

— Ta to je najbolje.

Više nijesam znao da kažem. Ona međjutim pozdravi i ode očevidno zadovoljna. Blagi smiješak na umiljatom joj licu zadro mi se u pamet i na se svratio moje misli.

Eto, ona je srećna! A u čem? Radi od jutra do noći zatvorena u ovoj kući. Što privredi, daje drugima. Nema ničega, a ne smije ni da što traži. — Za djecu su priredile božićno drveće i proskrbile darove, a sebi — ništa. Ili je sve njihovo veselje u veselju tuđe djece? Možda, ali psihološki je to nemoguće, da bi za volju apstraktnoga altruizma tolike žrtve doprinašale...

Meni je donio sam sebe. Ah, tu je dakle uzrok njezinoj radosti u ovako teškom životu. U Isusu svladavaju same sebe, odriču se svega i — iz duše se vesele! Je li moguće, da ovakvi plodovi rastu na obmani, na prevari, na neznanju? Njihovo djelovanje nadilazi naravno očekivanje, i uzrok dakle mora da je nadnaravni: Isus mora da je nešto više nego naravni čovjek...

Uzvišena li je katolička vjera! Pa i ja sam katolik! — Da pred drugima i po imenu, ali na djelu, u požrtvovnosti, u radu za vjeru?... No danas se na to ne pazi... A je li to dobro? Naš je vjeroučitelj govorio: „Vjera je od Boga ili nije od Boga. Ako je od Boga, t. j. ako je prava, dati joj je svuda prvo mjesto, jer Bog nas ne vodi u zlo, a ako nije od Boga, ako je kriva, čemu držati samo polovicu?“

Sve dobro i lijepo, ali čudesa, čudesa! Tko danas u nje vjeruje?... Ipak se ne može reći, da su toliki ljudi, i ove sestre u samostanu i toliki katol. učenjaci prosti himbenici. Oni vjeruju u čudesa...

Što je to čudo? Dogodjaj, koji nadilazi prirodne sile, dakle nadnaravnog uzroka. To bi pak imalo značiti, da Gospodin Bog nije stvorio svijeta po dobro promišljenom uzoru, pa da mu treba popravljati nedostatke čudesima, što je Boga nedostojno. — Uopće: Tko nam

pripovijeda o čudesima? Ljudi. A mnogo je vjerojatnije, da se ljudi varaju nego da se prirodni zakoni mijenjaju... Ali kud sam zašo! Što imaju zajedničko čudesa s dječijim veseljem uz božićno drvce? — Ipak! Ako su čudesa nemoguća Isus je čovjek kao i svaki drugi i dosljedno: sve što se radi njemu u čast, slijepa je varka...

Hoćeš nećeš priznati valja, da je Isusova nauka promijenila svijet. Danas se povjest piše pragmatički i prema kulturnom razvoju, a ako ovo načelo primijenimo na dobu Isusovu slijedi dilem: Ili je Isus Bog, onda naše povjesno stanovište vrijedi, ili Isus nije Bog, onda moramo smatrati čudom, kako se je razvila njegova nauka. Isus je bio židovskoga roda, ljubio je svoj narod, radio je za nj, a ipak je bio u takvoj opreci s njihovim mislima, željama i djelima, da su ga na križ udarili. S tim se je naravno imala stvar svršiti, jer on je umro, a učenici su se razbjegli. — A evo na! Dvanaest siromaha, većinom ribara, svjedoči uz cijenu svoga života, da je Isus pravi Bog, i njihova nauka svladava svijet. Što nijesu smogli filozofi, učiniše neuki ribari... To čudo gledamo još dandanas u katol. crkvi...

Veselo se javiše zvona i za pol sata imao je da započne blagoslov.

Vatra je u peći tihano pucketala, a s ulice se slušao prolaz kočija i tramvaja. Po hodniku su sestre nešto načinjale i čuo se njihov hod, ali tiho bez riječi. — Sad su se morala i djeca za čas rasti sa svojim darovima i spremili se na blagoslov. — A zašto idu ljudi na blagoslov? Ta i to je nekakvo čudo. Čemu drhtati u hladnoj crkvi, kad mogu biti kod kuće u toploj sobi? I to je čini se, proti prirodnim zakonima.

Prirodni zakoni! Što je to? — Stalno povraćanje prirodnih pojava: stalni uzroci imaju stalne posljedice; dakle nekakav red. No red i zakon traže svoga zakonošu. Bog ih je stvorio, i više se ne mijenjaju... A čudesa? Jedni kažu, da su nemoguća, drugi svjedoče, da se događaju još i dandanas n. pr. u Lurdu, u Napulju.¹ Ako se pak događaju, onda su i moguća!... Ipak mi se čini malko čudnovato: Priznavati Stvorca, a nijekati mu moć, da čini čudesa. Svaki zakonoša može da mijenja svoj zakon, mogao bi to dakle i Bog. — Čudo ipak nije nikakva promjena zakona nego bolje neki čin izuzet od zakona. Tako n. pr. svaki kamen po zakonima teže teži k središtu zemlje, i bilo bi čudo, kad bi se neki kamen sam dignuo zgoru. Već čovjek može da učini, da kamen poleti zgoru, a zar da toga ne uzmogne učiniti Bog?

¹ Krv sv. Jannara postaje o njegovoj svetkovini tekuća i svježja, dok je inače kruta. Talijanska vlada poslala je komisiju, da otkrije „prevaru“ (!), ali i toj ne preosta druge nego da potvrdi činjenicu.

Ali ako je Bog stvorio svijet po promišljenoj osnovi t. j. mudro, zašto da sada radi čudesa?... Kakvi zakoni vladaju u prirodi? Fizički! Samo fizički? Nema sumje, da su fizički zakoni stalni, i da bi čudo radi fizičkih zakona bilo bez smisla, to bi bila krparija nesavršenoga djela, to bi bilo Boga nedostojno. — Ali uz nužne fizičke zakone nalazimo u prirodi i slobodnih bića, slobodne volje, ljudi. Za ove valja ne toliko fizički nego moralni zakon, zakon slobode. Nužno je dakle, da zakonoša slobodnih ljudi bude sam slobodan i da tu svoju slobodu uzmogne i stvorovima pokazati. Kako bi to pak mogao učiniti bez čuda? Istom u čudesima se javlja kao apsolutni gospodar svega.

Absolutni gospodar svega!... Dakle i moj gospodar, i mojih drugova, i hrvatskog naroda i... svega!

I opet zazvoniše zvona. Trgnuh se, ugasih svijeću i odoh u crkvicu. Ova je već bila puna pobožnog svijeta. — Kleknuh pred izloženim Pzescv. Sakramentom bez riječi, nijem. Ali je gorilo srce i svojim udarcima šaputalo molitvu: Gospodin moj i Bog moj!... Izbavi me iz napasti, spasi me, spasi moj hrvatski rod...

Pozabljeni listi.

Priobčil V. Marinko.

Slovenci smo imeli in imamo mnogo velikih mož, ki jih pa ne znamo ceniti. Še le čez dolgo časa, ko jim je že davno porasel mah na preranem grobu, ko izginejo različni pomisleki, ki so nam v času njihovega delovanja zastirali pogled, da nismo videli njih prave veličine, še le tedaj se začnemo zavedati, kaj so nam bili ti možje.

Pravijo, da smo Slovenci zelo poetičen narod. Pri nas se spesni pesni na stote. In morebiti je ravno nmožica poetičnih izdelkov kriva, da ne cenimo pesnikov po zaslugi. Cankar je dejal nekoč: Ko smo imeli Prešerna, smo se navduševali za Koseskega, ko smo imeli Kersnika, smo goreli za Kodra in sedaj ko imamo Ketteja in Zupančiča občudujemo Medveda.

Da je ta vzklik upravičen, nam kaže najbolj življenje Dragotina Ketteja. Kakor komet se je pokazal na obzorju našega pesništva in zadivljen je gledal vanj slovenski svet. Ali kakor komet je zopet izginil. In žalostni smo bili: „Tako mlad, pa mora iti!“ „Slovenec nima sreče!“

Obenem z njegovo smrtjo smo zvedeli, da namerava pesnik A. Aškerc izdati po njegovi želji v kratkem zbirko njegovih poezij. In čakali smo nestrpno.

Zbirka je izšla točno ob obletnici pesnikove smrti. Takrat pa so vstali tisti, ki so poznali pesnika in njegovo pesnjenje. Vstal je Cankar ter protestiral proti načinu, kako se je zbirka uredila. Mnogo pesmi, se je izpremenilo, a mnogo pesmi, o katerih je bilo znano, da eksistujejo, v zbirki ni bilo najti. In Cankar je razočaran vzkliknil, da zbirka ni vredna velikega našega pesnika.

Vnela se je bitka med urednikom z drugovi na eni in Cankarjem na drugi strani. Padli so po Cankarju, češ da v svoji slepi ljub-zni do pokojnega prijatelja pretirava. Gorje Cankarju! Primerjal je Ketteja z Goethejem in Shakespearjem. Po tej in pri tej polemiki pa so se Kettejeve poezije pozabile, slovensko časopisje jih je omenjalo prav malo, skoraj toliko kot pred par leti kako knjigo à la Repošt-v ali Vrtomirov prstan.

Ko umre pri drugih narodih velik mož, s kakim zanimanjem se hlasta po vsaki najmanjši stvari, ki je bila z njim v kaki zvezi. Izda se vsak najmanjši listek, najmanjša malenkost postane monument. Kako so n. pr. Francozi brskali za ostalino Viktorja Hugo. Lahko rečemo, da so spravili na dan zadnjo njegovo črko, da še celo prodajalniško knjižico od trgoveca, pri katerem je kupovala njegova kuharica.

Podobno so ravnali Nemci pri Goetheju in Bismarcku. Prav tako tudi drugi narodi. Zato pa imajo tudi jasno sliko o velikih svojih možeh in jih vedo ceniti in umevati.

In mi Slovenci? Da bi imeli vsaj toliko brige, da bi zbrali to, kar bi se dalo brez truda dobiti.

Ko je umrl Kette, so pobrali tiste njegove pesmi, ki so ležale pri njem ali pa pri Zvonovem uredništvu, in konec je bilo komedij. Ko pa jih je pozneje Cankar opozoril na to, kaj je bila njihova dolžnost, tedaj so mu to silno zamerili ter prišli na dan z naj različnejšimi izgovori, ki pač niso niti od daleč opravičili njih nemarnosti in le podprli trditev, da se ni ukrenilo to, kar je bilo treba, da bi se raztresene Kettejeve pesmi zbrale.

Podpisani sem bil takrat, ko je Kette umrl o Novem mestu, kjer se je Kette mudil dve leti kot dijak. Ko sem zvedel za njegovo smrt, mi je bila prva skrb, da se Kettejeva ostalina, kolikor bi se je morebiti nahajalo na njegovem nekdanjem novomeškem stanovanju, ohrani. A ko sem prišel tja, sem zvedel, da je že vse pregledal in preiskal iz istega namena sedaj že umrli iur. Fran Šešek, ki je s pesnikom za časa njegovega bivanja v Novem mestu občeval, češ, da bo vse poslal uredniku

Aškercu. Ker pa gospodar ni hotel dati iz rok rokopisa — iz kakega nagiba, ne vem — je baje samo prepisal vse najdene pesmi ter jih v prepisu poslal Aškercu. Rokopisa torej ni bilo mogoče dobiti. Čakal sem tedaj, da postane gospodar volnejši.

Po preteku par let sem prišel zopet nekoč skupaj z omenjenim gospodarjem.

Mej pogovorom sem omenil tudi Ketteja.

— Oh, gospod, kako je bilo škoda tega „fanta“. Vsi smo ga tako radi imeli, je tarnala gospodinja.

— Res, škoda ga je bilo.

— In kako lepe pesmi je znal delati. Veste, ko smo nekoč prodali našo sivko v Črmošnjice, kako lepo pesnico je zložil. Oh, gospod, balite z mano, dajte mi jo enkrat prebrati!

— Tako? Ali imate še kaj njegovih pesmi?

— Da, da, ko je umrl Francelj (t. j. njen sin, ki je preminul kot četrtošolec), sem zbrala vse skupaj ter spravila. Pojte z mano, mi boste kaj prebrali, ker sama ne znam čitati.

Vesel, da pridem do zaželjenega cilja sem stopil za njo v sobo. Sklonila se je ter izvlekla iz stare miznice precej debel zvezek listin. Vzradoščen sem začel brskati po listih in dobil okoli 25 Kettejevih pesmi, od katerih jih precej še ni bilo objavljenih. Dasi sama ni znala čitati, gledala je vendar gospodinja z nekakim ponosom na šop papirja in v očeh sem ji bral, kako ponosna je na to, da je ta, ki je pisal te liste stanoval pri nji. Poprosila me je naj ji preberem znano „Žalostinko“. Storil sem, kar je želela. Nji pa so stopile v oči solze, ne vem, ali jo je tako ganil spomin na rano umrlega mladeniča, ali pa je pesem v njeni duši obudila druge že davno uspavane spomine.

Potem pa mi je jela pripovedovati, kako borno je moral živeti Kette, kako mu je manjkalo najpotrebnejših življenjskih sredstev, kako pa je mladenič vkljub temu ohranil zdrav humor in šegavost ki ga ni nikdar zapustila, in ki na toliko mestih tako jasno odseva iz njegovih pesmi poleg temne melanholije.

Predno sem se poslovil, sem jo poprosil, naj mi izroči rokopis za majhno odškodnino, kar je rada storila.

Ko sem prišel domov, sem sklenil o priliki objaviti vse tiste pesmi, ki niso natisnjene v Aškerčevi zbirki, prav tako, kakor sem jih našel zapisane v rokopisu. Izpreminjal in izpuščal ne bom nič, ker vem, da bi se s tem pregrešil proti pijeteti do velikega pesnika, dasi bi morebiti pesnik sam, ako bi še živel, vseh stihov ne objavil ali vsaj ne v taki obliki.

Sedaj ga krije grob, in čas, ki nas loči od njega, je potegnil med nas in njega pajčolan, preko katerega sodimo njega in njegove pesmi drugače, kakor kadar je zivel med nami. Prepričan sem, da te pesmi ne bodo zmanjšale ugleda njegovemu geniju, marveč da ga bodo povišale. Dobro bi bilo, ako bi pobrskali še na drugih krajih, kjer je kdaj Kette bival. Dobila bi se gotovo tuintam še kaka njegova pesem, a ena Kettejeva pesem je več vredna, kot cela zbirka poezij srednje vrednosti. A dobile bi se tudi pri ljudeh, s katerimi je bil rajni pesnik v dotiki gotovo dovolj in dragocenih podatkov, ki bi nam odprli pogled v pesnikovo delovanje, ter storili, da bi nam bilo mogoče njegova dela tako umevati, kot zaslužijo. Preteklo bo kmalu pet let kar je umrl največji naš lirik za Prešernom, a še danes nimamo o njem temeljite daljše študije. Naj bi te pesmi, katere homo objavljali od številke do številke pripomogle, da se to čim prej zgodi ter izvrši dolžnost, ki nam jo nalaga pijeteta da prerano umrlega Dragotina Ketteja.

Mreže...

Spesnil M. Bogdan K.

Čolnič kakor tica po jezeru plava...
 Devi rde se lica se poveša glava...
 Zre v valove temne, ki jih čolnič reže:
 Ribicam pogubne so razpete mreže...

Prošnja.

Mladostno solnčno hrepenenje
 v nemirno spremlja me življenje
 a zroč solze tam, boj, gorje,
 se stresa mlado mi srce

Kdo ve, če jutri že znabiti
 ne zabučí vihar srditi,
 če jutri sredi zlih valov
 že upanja ne vzrem bregov.

Ah morda v dušo mi zdvojeno
 bolest zabode ost strupeno,
 in morda vede žitja pot
 me mimo trnja blodnih zmot. —

Altarju Matere ljubeče
 se bližam, kličem hrepenече:
 „O Deva sveta, čuvaj Ti
 čolnič sovražnih mi čeri!“ —

Milica.

Velikan.

Bogataš je bio, pak mu lako bilo tratit dane i slušat neprokuhane fraze u sveučilištu. — Toda negda postade doktor sveukupnog zubarstva. — Hvalilo ga: dobar je, vještak. — I ona je pohrlila k njemu, sirota udovica. — Pomozite, po Bogu otac! Ne mogu živjet. Poludit ću, a što će moje sirotčenje?

Sjela je, mašio se i izvadio dva zuba vješto, lako; a nešto popravio.

— Platit 20 Kruna.

— Što po Bogu otac?! Ta ja sam sirota. Ni otkud pomoći, a dječice puno.

— Platite pak mučite!...

Udovica pohrlila van. Za čas eto majke doktorove.

— Daj, sine, popusti joj. Sirota nema nigdje ništa...

Doktor se otesao:

— Tebi tvoj riš, meni moj posao. Ne miješaj se, gdje te ne spada. Platit mora iz oka iz boka!

Sirota je morala platit, a sirotice njene zaplakale od gladi.

A doktor je rodoljub, velikan.

Njegovo ime resi stuppe novina!

P. F. B.

Spomini na „Novo Nado.“

Piše VI. Kraščan.

I.

Ljubi moj! Veliko zahtevaš od mene, a bodi! Vem, da si mi naklonjen — kako sem ti hvaležen! — in vem, da te zanima moje življenje, kakor zanima tudi mene vsaka vest, ki jo slišim o tebi, pa naj je še tako malenkostna. A kakšna je tvoja logika, prijatelj! Ločijo naju milje, praviš, in ni upati, da bi se videla tako kmalu; slučajno pa ti je prišlo na misel, da si včasih moje ime slišal imenovati obenem z „Novo Nado“, a jaz sam ti o tem nisem omenil še nikoli ničesar — kako tudi, saj se pozna komaj par mesecev! — in zato želiš, da ti pismeno pripovedujem stvari, ki so tako ozko združene z mojo preteklostjo.

Dva velika pomisleka sem imel, predno sem se odločil, da izpolnim tvojo željo. Govorim naj ti o tem nenavadnem dijaškem gibanju v „Zori“, ki je srednjeveška, in se stem izdam, da sem srednjeveških nazorov tudi

sam — pomisli, jaz, ki sem pred šestimi leti v družbi navdušenih tovarišev visoko dvigal prapor svobode in napredka in misli brezverske, prapor, ki je bilo na njem brati tolažilne besede: „nova nada!“ To je ena. A druga je ta, da ima zlosrečna „Zora“ — Bog ji daj svetlega in močnega sijaja v mladem jutru slovenskega narodnega prerojenja! — da ima ona v analih svoje preteklosti zaznamovati hudo pregreho. Svobodi in napredku, ki smo ga takrat oznanjali, in nadi, ki smo jo vzbujali, je takoj v začetku napovedala hud boj. Ko nas je goreče apostole zadela svetilnost njenih mladih žarkov, vzeli so njeni častilci spektrum in analizirali barve, ki jih je kazala ta najnovejša nada slovenske bodočnosti. In kaj so rekli? „Gorje ti, slovenski narod, ki staviš svoje upe na tako gnilo in nenravno mladino, ko je še v nežnih letih!“ („Zora“ 1898, str. 175). Poglej, moj dragi, tako so nas dali! In pomisli, da sem bil glavni agitator med to „gnilo in nenravno“ mladino baš jaz! A zdaj naj pozabim na vse to, na to veliko in neodpustno krivico, ki so jo takrat ljudje srednjeveških nazorov storili nam, ki smo slovenskemu narodu hoteli privedi lepših dni?

Veliko zahtevaš, prijatelj, a bodi! Zaradi tebe in tebi na ljubo pozabim, da bom vsled tega pač marsikako bridko čul od svojih prejšnjih tovarišev. Glej, njih večina je ostala brezverska, kakor je bila v zametku že takrat, in je postala še bolj, ko je zločesto seme, ki smo ga sejali, jelo poganjati kali in se razraščati, ko se je razrastlo in pognalo cvet, ko je odcvetelo in rodilo sad. Meni pa je bilo dano, da me je zadela velika nesreča; nesreča je rastla in se razraščala; ko se je razrastla, je pognala cvet in cvet je rodil sad — prišel sem k Njemu nazaj, ki so me od Njega odtrgali slovenski in hrvatski agitatorji. Komu naj se zahvalim? . . . Žato, moj dragi, vzamem prav rad nase ono očitjanje, ki je že letelo in bo še letelo name od strani tovarišev mojih zlatih mladostnih dni: neznačajnej, koristolovec, kruhoborec! Neznačajno je namreč, če spoznaš resnico in se ji ne ustavljaš. Koristolovec, kruhoborec si, če ne pahneš od sebe dobrotnika, ki te hoče popeljati iz teme, ki v nji blodiš in si ne veš pomagati; če ti pred dušo razgrne svoj lepi program narodnega dela in ti veli: Videl, sem tvoje misli in poznam tvoje želje. . . . Hodi za menoj! — O neznačajnej! Kajti vedi, da sem ga poslušal in sem šel za njim. Slekem sem težko haljo predsodkov in si nadel oklep trdne volje, da si ne pustim nikdar več ničesar sugerirati, volje, da me ne sme vznemirjati tudi ne preteklosti tiho očitjanje. Ah, ko bi mi očitali, da sem zapustil pot resnice in se podal v senco zmot, bi mi bilo hudo; a smejem se jim, moj dragi, ko mi očitajo, da sem se pustil prelikati kakor opran robec. Sestradalo bi te bilo življenje, pravijo,

in poginil bi bil lakote kakor žival na cesti, ko bi ne bil skočil v žehto, se pustil oprati in prelikati! Da, ljubčki, sestradalo bi me bilo življenje! Saj so bile ideje, ki so nas hranili z njimi, tako medle, puste in prazne! Kaj so nam pravzaprav dali? Življenje je resno, in resni nam morajo biti kratki dnevi, ki jih imamo odmerjene, da doprinesemo kaj koristnega za ljubi dom in njega svobodo, a glej, prijatelj, sestradalo bi me bilo življenje, kajti hrana, ki jo nudi duh časa, čas negacije in svobodnih, neoviranih blodenj — ta hrana nima v sebi redilnih snovi. Sestradalo bi me bilo življenje, in poginil bi bil kakor žival!

A bojim se za te, moj dragi! Bojim se, da te izgubim, ko sem komaj spoznal sladkost vezi, ki me druží s teboj!

Ko bodo brali te vrste, se bodo smejali! O, glejte ga vélikega konvertita, bodo dejali, glejte nekdanjega profeta, ki je zdaj v tihi celici skrit med zidovjem tam doli na lepem Slovenskem! Smejali se bodo in se norčevali. Smejali se bodo mojim besedam in norčevali se bodo iz tebe, češ, le pojdi ga pogledat frazerja in hinavca in neznačajnega koristolovca! In zgoditi se utegne, moj dragi, da se obrneš od mene: mrzel veter tebe žene, pojdi, kam te veseli! . . . Mrzel veter! Če se mi posmehnjejo, če se me ogibljejo, če me napadajo moderni ljudje, mi ni nič; a zbolelo bi me hudo, ko bi se me ognil ti, ki ti zaupam in vérujem na tvojo resnost in iskrenost. Mrzel veter torej! Ko bi ti le mogel povedati, kako gorke so sape, ki zdaj vejejo v jadra moje ladje, ki varno plove po mirni gladini. odsvitajoči se v žarkih veličastnega solnea resnice!

Bojim se za te? Ne bojim se. Mrzli vetrovi prihajajo od drugod! Skupaj smo sanjali o lepi slovenski prihodnosti, delali načrte in se ljubili, a zaveli so izza hladnih grobišč ateizma in pesimizma naših starih mrzli vetrovi. Vetrovi so zaveli in so razdejali našo lepo ljubezen . . . Ne, prijatelj, za te se ne bojim!

Še nekaj! Če ti pride pred oči „Zora“ iz l. 1898, našel boš v sestavku „Nova Nada — simptom“ tudi trditev, da so imeli Nadaši veliko simpatij do neke zloglasne hiše v Ljubljani. Po pravici rečeno, to je bilo krivično očitjanje! Verjemi mi, da vem resnico in da jo hočem tudi odkrito povedati! Poznal sem takrat bolj ali manj skoraj vse dijake višjih razredov in to vseh zavodov, ki so v Ljubljani: z obeh gimnazij, z realke, pripravnice, z obrtne in Mahrove trgovske šole, a ljudje, ki sem z njimi prišel v dotiko, so bili — vsaj takrat — osebno pošteni, idealni in dobri. Slišal sem bil sicer, da ima nekaj mladih vrtoglavcev posebno pozornost na šentjakobsko predmestje, a potrdim in dokažem lahko še danes, da to niso bili Nadaši. Ne vem kako je prišlo, a bilo je res, da sem takrat dijaške razmere in precéj tudi zasebne dijaško življenje poznal kakor

morda nihče drugi. Saj so mi tovariši najmanjšo novico prišli sporočit še gorko!

Ne! „Nova Nada“ je bila res bolesten izraz mladostnega entuziazma, in res je bil zbornik, ki smo ga izdajali, poln spisov, ki so se nad njimi mogli razjokati prečisti in nedolžni angelci, a še danes sem vesel, da slovenska „Nova Nada“ zavedno in namenoma ni nikdar gazila po blatu. Ne, moj dragi! Pojav „N. N.“ je bil na Slovenskem sicer bolesten in nezdrav izraz, a bil je izraz gorkega navdušenja, čiste idealnosti. Navdušenost in idealnost pa nimata stika z nečistim poželenjem!

Pozneje sem pač tuintam o bivših Nadaših slišal marsikaj, kar me je bridko razočaralo. Da smo sadili tako strupene rastline! Moj Bog! In bolj negoli kaj drugega, me je baš to živo prepričalo o resničnosti trditve, da je versko mišljenje brezpogoino potrebno za moralno, človeka dostojno življenje.

Da je versko mišljenje za moralno, človeka dostojno življenje *conditio sine qua non*! Struja, ki sloni na verski indiferenci ali na steizmu, sloni na pesku in nosi že pri rojstvu v sebi smrtno kal. Tudi „Nova Nada“ je bila tako mrtvorojeno dete. A o tem, moj dragi, prihodnjič! Zdrav! Tvoj Vladimir.

Iz literarne zapuščine Dragotina Ketteja.

I.

Mladenič šel je póżno v noč domov
 Tam srédi lóze v cerkev se ozrl;
 Oj toliko da revež ni umrl:
 Ker polna, cerkev bila je duhov.

Brez glav so prišli iz temnih grobov
 In peli litanije so brez grl...
 Ej, to jo je mladenič proč udrl,
 In ni rešitve čakal od zvonov...

Tako kot v oni strašni, póżni uri
 V slovenski tudi je literaturi...
 Brez grl jih mnogo je, brez glav nič manj.

Bežim pred vami, slavni morituri,
 Ker kaj je treba tožnih zdihovanj,
 Čemu je treba brezkoristnih sanj?

II.

Aj ta lepa krčmarica
 Kak je gladka, kak je sladka
 Ona ima bujne grudi
 Ona ima dva podbradka.

Do najljubših me ljubila
 Pótlej me poditi jela...
 Vzela možnjo, srce, pamet.
 Da le ni klobuka vzela

Do najljubših bila dôbra¹
 Pótlej me poditi jela
 Mõšnjo, srce, pamet, kmalu
 Kmalu bi klobuk mi vzela.

Da le ni klobuka vzela
 Moja lepa krčmarica,
 Drugo mi bo že vrnila,
 Kedar moja bo ženica.

III.²

Res je pel sonete in balade in romance
 In gazele o ljubezni sladki France — pa je ni študiral.
 Pel Homer je o Helenini lepoti in o slavi
 Ki je pogubila Ilij in Trojance — pa je ni študiral.
 Brenkal je na glasno harpo David in slavil Jehóvo
 In njegovo moč, s katero branil je izbrance — pa je ni študiral
 Jeremija tožil je bridko pač nad Jeruzalemom,
 Nad nesrečo, ki pahnila rod mu v lance — pa je ni študiral.
 A poet naš, čuj, opeval bode socialno bedo
 Marksa, Engelsa, pritožbe na poslance — vse je preštudiral.

¹ Ta kitica je kot varijanta zapisana v rokopisu vzporedno z drugo kitico. Ker ni nobena kitica prečrtana, in se pesnik najbrže ni še sam odločil, katero ohrani, sem natisnil obe, kakor sta v rokopisu.

² Pri tej pesmi je zapisan datum 4. 8. 97, brezdvomno dan, ko je pesnik to gazelo spesnil.

Kaj je z našim vseučiliščem?¹

Piše phil. J. Ruda.

I.

tekom zadnjih let je postalo vprašanje o slovenskem vseučilišču prva naša narodna zahteva. Ta ideja je prešla že tudi v nižje sloje, tako, da lahko rečemo, da ga danes ni več zavednega Slovenca, ki bi jasno ne uvideval velike potrebe slovenskih visokih šol.

Vendar pa vkljub temu naše vseučiliško vprašanje nekako spi, ali vsaj nima take intenzivnosti, kakor je potreba, ako hočemo kaj doseči. Ali je mar treba za to boljšega dokaza kot suho dejstvo, da ekscelenca dr. Kórber v svojih govorih o avstrijskih vseučiliščih redno vselej naše vseučilišče izpusti, ter ne črhne niti besedice o tej za naš narod vitalni zahtevi. Ko se na eni strani obljubuje Čehom drugo vseučilišče, ko se Italijanom zagotavlja hitra ustanovitev lastne univerze, ko se vsako leto toliko zmeče za nemška vseučilišča, o tem vprašanju vlada mrtvaška tihota, kakor bi sploh ne eksistiralo ne, dočim vendar naši poslanci vselej in povsod sveto zatrjujejo, češ da je to kardinalna točka njihovega programa. Dosti žalostno je pač, da se za „kardinalno“ točko jugoslovanske delegacije ekscelenca dr. Kórber tako malo meni kot za lanski sneg.

Eno stoji, ako trezno premislimo razvoj tega vprašanja tekom zadnjih dveh let, namreč: ako pojde tako naprej, svojega vseučilišča ne bomo nikdar dobili.

Kje pa so vzroki, da žanjemo take neuspehe? Ali tiče ti vzroki edino le pri vladi, ki v sovraštvu do nas ne zgane niti z mezincem in je gluha za vse prošnje? Vendar, ako se dvaintrideset poslancev zavzame za kako stvar, ter ima resno voljo bojevati se za tisto stvar, mislim, je ni vlade, ki bi mogla prezreti to zadevo. In vprašanje o našem vseučilišču avstrijska vlada sistematično prezira. Ali je treba mar za to boljšega dokaza, kot je zgoraj navedeni? Kako se vjemajo lepe besede ministra Hartla, ko je rekel, da bo storil, kar je v njegovi moči, da se pot do slovenskega vseučilišča čim prej uglati z resnico? Ali bi ne bilo umestno vprašati pri priliki g. naučnega ministra, kaj je v ta namen storil. Menda to, da hoče dati Italijanom vseučilišče v Trstu. S tem hoče baje „gladiti“ pot naši zahtevi. Toda dovolj o tem. Vsakdo pa

¹ Ker uvidevamo, kolikega pomena je za nas, da se čim prej ustanovi slovensko vseučilišče, bomo to vprašanje vedno skrbno zasledovali. Svoje sotrudnike prosimo naj nam vsako važnejšo stvar glede tega blagovolijo javiti. Le pogumno na delo! *Urednik.*

mora priznati, da je to dovolj slabo izpričevalo za jugoslovansko in posebej za slovensko delegacijo, ako „kardinalno“ točko njihovega programa dr. Kőrber tako malo upošteva, in ako je jugoslovanki delegaciji kaj do lastnega ugleda pred avstrijskim parlamentom in lastnim narodom, naj vendar enkrat odločno nastopi za to zahtevo. Kaj nam pomagajo lepe besede na naših shodih, v parlamentu pri vladi zastavite svoj vpliv!

Ako ljudstvo vidi, da so vse njegove prošnje brez uspeha, kako naj mu ne upade pogum? Kako moremo zahtevati od našega naroda, naj se navdušuje za to, naj kaj žrtvuje za to, naj zaupa svojim poslancem, ako vidi, da se po preteku toliko let nihče ne zmeni za njihove zahteve, ako vidi, da vse one peticije in shodi niso imeli nobenega uspeha. Ako to globočje preudarimo, vidimo, da ni brez pomena, saj ako kje, je, treba tukaj, da stoji za poslanci ves narod ne samo inteligenca, ne samo deli posameznih slojev ampak vsi sloji v celoti kot en mož. Že na manifestacijskem shodu slovenskega katoliškega akademičnega dijaštva je povdarjal govornik (glej stran 24!), da se mora za slovensko vseučilišče navdušiti ves narod. „Navdušiti“ povdarjam. Kajti le navdušen človek premaga vse ovire, le navdušenje pozna požrtvovalnost. Brez tega niti velik narod ne doseže nič, kaj še le majhen narodič kot smo mi Slovenci. Ali pa vlada v naših vrstah to, kar bi mogli imenovati navdušenje? Žal ne! Kako se kaže slovenska inteligenca napram temu vprašanju? Kako skrbi naše časopisje, da ostane ta zadeva na dnevnem redu? Najlepše uvidimo to, ako primerjamo tuje časopise z našimi. Dalje, ali ni vse polno tacih Slovencev, ki kažejo svojo ljubezen do naroda in svojih sinov s tem, da se ne javno sramujejo priznati, da bi svojih sinov niti ne dali na ljubljansko vseučilišče? In naša društva, ali vrše svojo dolžnost? Zakaj se v njih molči kot grob o tem vprašanju, ko bi vendar ona lahko največ storila, da ta misel prodre med inteligenco in ljudstvo? Toda dovolj vprašanj, dasi me pero sili, da bi jih zapisal še nekaj, saj že iz teh dovolj jasno odseva, da smo glede tega v skrajni meri malobrižni. Vzemimo si za vzgled katoliške Nemce? Kako vztrajno delujejo za ustanovitev katoliškega vseučilišča. Ustanovili so društvo, ki zbira doneske za novo vseučilišče, izdajajo list, ki širi njihove težnje, pobija ugovore, katere ponavljajo nasprotniki katoliškega vseučilišča, in tako lahko upamo, da se bo ta namera v kratkem posrečila, vkljub silnemu nasprotstvu, katerega ji posvečujejo brezverski profesorji z vseučiliških stolic. Ali bi ne kazalo, da tudi mi Slovenci kaj podobnega osnujemo, saj je vendar za nas to vprašanje vsaj tolikega pomena kot za katoliške Nemce ono, ker brez svojega vseučilišča Slovenci gotovo prej ali slej propademo.

Da bi vendar Slovenci to enkrat uvideli, kar čutijo naši nasprotniki že zdavnaj, naj bi ta zavest pomedla izpred naših oči vse brezpomembne predsodke, ter nas navdušila za skupno delo. Dokler bodo nekateri Slovenci v svojem srcu stali na strani celjskega Pommra, češ, da za svoje vseučilišče Slovenci še nismo o zreli, — in stališče mnogih Slovencev v tem vprašanju je tako —, tako dolgo ne bomo nič dosegli. Taki izobraženci so grobokopi lastnega naroda, ti s svojo pasivnostjo največ škodujejo, ti so v prvi vrsti krivi, da nič ne dosežemo. To je bridka rana, ki boli, katere pa ne bomo ozdravili, dokler je ne priznamo in seje ne zavemo. Umevno je zakaj, se o tem v časopisih tako malo razpravlja, dasi to vpije po bridki satiri, vendar treba je to rano odstraniti. Ako pa to ne gre, potem ne varajmo sami sebe, ne hrepenimo po utopijah. temveč težimo za tem, kar ni pretežno za naša pleča, in kar moremo brez truda doseči skratka; — opustimo misel na lastno vseučilišče!

Petdeset let je že davno minulo, odkar sanjamo o svojem vseučilišču, in oni možje, ki so se najprej potegovali zanj, so s to željo v srcu legli v grob, ter jo zapustili kot dragoceno dedščino svojim naslednikom. Oni, ki so narod takorekoč še le prebudili iz sna, so imeli dovolj poguma, zagovarjati to veliko zahtevo in danes po preteku pedesetih let, naj nas spreletavajo dvomi? Kdor se sam zaničuje, kdor sebe premalo ceni, podlaga je tujčevi peti, to velja tudi tukaj, in to se nad Slovenci tudi — uresničuje.

In naše dijaštvo, cvet naroda, ki se ponaša, da je nekdanj leta 1848. prineslo v domovino kvas narodnega preporoda, ali vrši sedaj v tem zlasti njega se tikajočem vprašanju svojo dolžnost? To hočemo preiskati v prihodnji številki brez ozira na desno in levo.

Iz putne torbice.

Bijaše lijepo proljetno jutro.

Vjetrić je pirio i budio cijelu prirodu, da se prene od noćnoga sna. Ptičice skakahu kroz hvoje i grančice i pjevuckahu pjesmice. Sunašce se osmjehivalo i pomaljalo na obzorju pružajući trake kroz stabalje i dajući novi život, novu snagu svakom stvoru. Svaki cvijetak, travka i svaki listak odsijevao je rosicom, suzicama tamne noći. Nebo je bilo vedro, a zvjezdice se bjehu skrile za skut sjajnoga sunca.

Moj se prijatelj i ja uspinjamo prijekim putem na Veliku Kapelu, odakle vodi cesta u Ogulin, Karlovac i dalje. — Veselo u razgovoru

stignemo na vrh. Tu se malo odmorismo, a poslije potražismo zgodno mjesto, da možemo bolje razgledati mjestanca i okolišne predjele. Najprije se sjetismo našeg starog Senja, al nad njim se nadvila magla, i pogled nam brani Senjsko bilo.

Pod nama se pružilo jezeransko i brinjsko polje, gdje pasu stada plahih ovaca.

Pastirče prebira u dvojnice i pjeva veselu pjesmicu svoju. Lijep nam se pogled, otvosio na Križ-polje i Brinje sa starim sokolovcem, gdje se vidi odsjev prošlih vremena.

Na istočnoj strani ugledasmo ruševine starog Modruš-grada. Zub vremena sve obara, pa se je ta i kod njega obistinila. Nekad su se o njegov razbijale turske glave, a danas je opao zubom vremena i s ljudskog nemara.

O čudne li sudbine, koja i čovjeka prati. Dan za danom brzo juri, a tek u narodu ostaju uspemene na davno minule događaje. — O moj rode, mnogo toga tako propada, a ti gledaš suznog oka i sputanih ruku.

Ali svanut će dan sreće slogom tvojom! — — —

Ah, kada? . . . Sloga, sloga . . . Ali doći će, doći će, kad se Hrvati prihvate Onoga, koji je pred smrću svojom molio: Oče, daj da i ovi budu jedno, kao što smo Ti i ja jedno! . . .

Ispod starog Modruš-grada pružilo se rodno munjavsko polje, koje protječe Munjavčica. Po pristrancima je vidjeti po koju kućicu, a daleko u magli zavilo se brdo. Vrhom rekbi nebo ljubi, a već je posijedio koliko ljeta broji. O to je starac Klek.

Čudan mu je lik kao staru izgledanu zubu, a narod o njemu priča čudne priče. — Vjetrić je i dalje pirio, a mi se polagano spustimo do izvora, koji je umiljato romonio cvjetnom livadom.

Pčelice su cvijećem zujile, a sa grane se oglašivo pijev slavulja. Na izvoru se okrijepismo svježom vodom, a onda veselo nastavismo svoj put

M. L.

Oproštaj s majkom.

Bilo to godine 1881. Mali Mirko svršio normalku. Njegova majka s velikom brigom mislila, kuda da pošalje miloga sina, jer ga je želila učiniti čovjekom, koji će joj u njezinoj starosti biti na pomoć. Mali Mirko bio sin siromašnih, ali vrijednih roditelja. Oca je izgubio još kao nejakom dijete te je bio sada sam sa svojom brižnom majčicom.

Jedne večeri, kad je već Mirko otišao na počinak, ostala brižna majka sama i molila se Majci Božjoj, dobroga savjeta, da joj ona pomože

u njezinoj potrebi. Sjutra dan ustane Mirko nešto ranije nego obično i poleti k brižnoj majci, da joj priopći svoj san.

„Ove noći — reče on — sanjalo mi se, da sam postao župnikom u tom selu, a ti bila si mi gazdaricom.“ Majka odmah uvidila, da ju Majka Božja uslišala, pa će sinu:

„A bi li ti htio biti u tom selo župnikom? —“

„I kako rado“ reče Mirko, „da znaeš! —“

„E pa dobro; 30. rujna¹ ideš u grad, tamo ćeš polaziti gimnaziju a poslije u crnu školu, pa napokom, ako Bog da, i župnik ćeš biti. Odgovorila mu majka. Založit ću i zadnju stvarcu, samo uči, da te živa još vidim pred oltarom.

Brižna majka stala sada za svoga sina spremati odjeću i druge stvari, što je mislila, da će mu biti od potrebe.

Po malo dodje i 30. rujna, kojega dana morali se rastati Mirko i mila mu majčica.

Još jednom prije nego podje, otidje Mirko prema sjevernoj strani, prema onoj strani, gdje se prostire lijepa šumica, u kojoj je on više ugodnih dana sproveo. Vrativši se sa sjeverne strane skrene prema južnoj, prema onoj, gdje se prostirao lijepi vinograd, u kojem je on više lijepih dana sproveo. Napokom i prema zapadnoj strani, prema onoj, gdje se prostirala lijepa seoska cesta, po kojoj je više puta ugodno skakao. Prema istoku nije htio ni da pogleda, jer se prema onoj strani nalazio onaj grad, u koji je morao naskoro ići.

Po malo dodje i čas, kad se Mirko s teškim srcem oprostio sa svojom majkom. Ovoj oproštaj bijaše neopisiv; čulo se gorko jecanje i šaputanje, kojim majka moljaše Svevišnjega, da ga štiti na putu i u njegovom novom životu. — Za nekoliko dana dobi majka list od sina, po kojem se vidjele suze njegove. Tako svake subote dobivala majka list od sina, a i ona bi njemu pisala svake srijede odulji listić.

Malo po malo dodje i I. polugodište. Mirko dobio odliku, majci na veselje. Godina za godinom pa svršio Mirko šest gimnazija. Kad je svršio šestu, otidje u crnu školu u istom gradu. Za šest godina postane mladomisnikom, a 15. kolovoza 1893. stupi pred oltar Božji i izreče u svom rodnom mjestu prvu svetu misu. Za tri godine postane župnikom svoga rodnoga mjesta. Tako se ispuni njegov prije 15. godina snivani san. Majka postane njegovom gazdaricom i u miru Božjem sedam godina prelijepo su živjeli.

Starica majka iznemogla i legla u krevet, iz kojeg se više ne ustala.

¹ Tada su bili praznici u srpnju i kolovožu.

Sin joj je preporučio dušu, da ju Svevišnji milostivo primi u vječnu radost Tijelo je majčino ležalo na odru, a Mirko je u crkvi prikazivao sv. misu za njezinu dušu. Tko bi bio rekao da će mu biti posljednja? Za 3. sata otprati milu majčicu na groblje. Gorko, gorko plakaše za njom.

Užasan bijaše taj njegov posljednji oproštaj s majkom. Od žalosti puklo mu srce i sruši se na zemlju mrtav do majke.

U istu ga raku s majkom zakopaše... Mnogi su suznih očiju kimali glavom i šaputali: Bog mu platio! Majci je bio pravi sin, a nama otac. Takovih nam svećenika treba.

Trpimir. gimn. (Zagreb).

Rožica.

Spesnil **Adolf Robida.**

Rožico na polju vprašam,
kje da sreča je doma, —
pokazala mi je zvezdo,
češ, mogoče ona zna...
Zvezda mi je odvrnila,
da oblak ve za goro, —
tudi ta ni odgovoril,
stresel belo je glavo —
reča: „Vetrič, on bo vedel
ti skrivnost odkriti to...“
Vetrič mi je odgovoril:
„Ne, to roža ve samo...“

Za slovensko vseučilišče.

Govoril na manifestacijskem shodu za slov. vseučilišče v Ljubljani 24. avgusta

phil. V. Marinko.

Slavni zbor!

Veseli me, da ste se sešli danes v tolikem številu, da odločno manifestiramo za ustanovitev slovenskega vseučilišča v Ljubljani, saj mi slovenski akademiki brez razločka čutimo, kako leži nad nami kot težka mora zavest, da nimamo na rodni zemlji ognjišča, kjer bi mogli dobiti najvišjo izobrazbo, ampak smo prisiljeni hoditi na tuje, kjer veje nam Slovanom tako neprijazen duh, da homo mogli kdaj kot možje delati med svojim narodom. Ni čuda, če se mladega dijaka loti nekaka resignacija ko vidi, da je popolnoma navezan na tujo izobrazbo, do od lastnega naroda nima skoro drugega kot življenje, kaj čuda pravim, če pride akademik z vseučilišča v narodnem oziru

mlačen, ker se nikdar ni mogel nasrkati pravega narodnega duha, ker je ravno v najlepših letih moral živeti med tujim ljudstvom, ako vidi, da se beseda pesnika, ki pravi, da ima naše rodna zemlja za nas komaj grob, skoro do pičice uresničuje? Ali more biti tak mladenič ponosen na svoj narod in navdušen za njegov napredek?

Koliko čase se že borimo za slov. vseučilišče! Zaman vse manifestacije in pritožbe, zaman vse zahteve, preteklo je nad polovico stoletja, a še sedaj nimamo zagotovila, da se kdaj ustanovi.

Kaj naj storimo slovenski akademiki v očigled temu dejstvu? Ali naj mirno vklo-nimo svoj tilnik in nadalje penižno obiskujemo nemška vseučilišča, hvaleč Boga, da nas še tam ne postavijo pod kap? Ne, v nas se je vzbudil ponos, slovanski ponos, ki nam ne dopušča več, da bi se dali poniževati še naprej edino radi tega, ker se nam krati to, kar nam gre po natornem in državnem pravu. Brez razločka strank moramo stopiti na noge ter zahtevati kot en mož: Dajte nam slov. vseučilišče v Ljubljani!

Petdeset let, sem dejal se že bojujemo za to, kar bi se nam moralo dati brez boja. A v vsem tem dolgem času nismo dosegli nič pozitivnega. Da pač, nekaj imamo vendar, ako pogledamo v dolgo zgodovino tega boja, namreč prepričanje, da je vlada vedno priznavala upravičenost te naše zahteve. Da, od ministra Stadionca doli do Hartla in Körberja, še nihče se ni upal trditi da bi zahtevali nekaj, kar nam ne gre. Če pa, vprašamo, kaj je vlada storila, moramo reči, da je ostalo le pri lepih besedah. Resne volje ustanoviti nam vseučilišče ni še nikdar pokazala, ampak odlagala to zadevo za poznejši čas, češ stvar je treba dobro preudariti, vseučilišče se ne more ustanoviti čez noč potom nujnega predloga. Dobro! Ali mi pa vprašamo: Ali ni že preteklo petdeset let, kar ponavljamo svoj zahtevo?

Ali ni bilo med tem časa dovolj vsestransko preudariti to stvar? Koliko časa se je slavna vlada pomišljala, ko se je šlo za vseučilišče v Bukovini? Ali tam so prosili Nemci, tu pa prosimo Slovenci, in v Avstriji se meri z dvojno mero.

Vzrok, da nimamo še sedaj svojega vseučilišča ne tiči tukaj ampak vse drugje, namreč v tem, da se vlada boji nemškega terorizma, preko katerega se v Avstriji ne more nič zgoditi. A motil bi se, kdor bi mislil, da so nemške stranke proti slovenskemu vseučilišču iz prepričanja, da zanj še zreli nismo, o, nikakor. Ne iz znanstvenih motivov nasprotnjejo naši zahtevi, ne ampak ta „veliki kulturni“ narod iz golih sebičnih, političnih motivov pobija naše upravičene želje. To jasno priča vzklik poslanca Wolfa v državnem zboru o priliki vseučiliške razprave, da se nam naj ustanovi vseučilišče v Sarajevu. Wolf pripada seveda ekstremno levemu krilu, a po govori ostalih državnih poslancev iz nemškega tabora je upravičeno soditi, da tudi ti zavzemajo tako stališče napram naši zahtevi, dasi ga javno nočejo priznati, ampak navajajo vse druge namišljene vzroke ki so bili že stokrat in stokrat ovrženi.

Glavno njihovo strašilo je, češ mi hočemo nekako vseučilišče, kjer bi se vzgajali, politični agitatorji. A to je trditev naravnost infamna in nevredna zastopnikov nemškega naroda. Naj le pogledajo ti gospodje na dolgo zgodovino našega boja in videli bodo, da je ta ideja živela v srcu Slovencev že takrat, ko se svoje narodnosti še prav zavedali niso. Ali so bili takrat politični motivi vodilni, ko se kranjski stanovi pred več, ko sto leti delali z vsemi silami na to, da se v Ljubljani ustanovi vseučilišče. Torej ta ideja ni vzrasla iz političnih klic, ampak znanstveni motivi so bili, ki so jo porodili in v prvi vrsti znanstveni razlogi nas vodijo v boju za nje uresničenje.

Mi Slovenci se zavedamo, da smo kulturen narod, in iz tega izvajamo vse konsekvence. Dobro vemo, da smo se dvignili na stopnjo, na kateri smo po svoji lastni pridnosti in nadarjenosti, saj od družih narodov msmo dobili drugega kot ovire. In kot kul-

turen narod vemo, da nas more spasiti in učvrstiti le znanstveno delovanje. Kakor na drugih poljih tako se moramo še pred vsem na tem polju osamosvojiti, ki tvori podlago vsakega razvoja. Veda je prvi pogoj, da se razvije višja obrt in industrija, katere Slovenci tako krvavo potrebujemo.

A kako naj Slovenci gojimo vedo, ako nimamo svojega vseučilišča, ako sloni vsa naša znanstvena izobrazba na tujem nemškem temelju, ako je od pete šole naprej za nas, naš materin jezik mrtev jezik?! Vsakdo mora priznati, da je to nemogoče in tega se mi tudi dobro zavedamo. In ako ne bi zedinili vseh svojih sil v to, da se v šolskem pogledu postavimo popolnoma na svoje noge, bi se po krivici imenovali kulturni narod. Torej tu je iskati vzrokov, zakaj si tako vroče želimo svojega vseučilišča v Ljubljani. Gotovo je in tudi mi se dobro zavedamo, da se bomo mogli mnogo uspešnejše braniti proti potujčevanju, ako dobimo svoje vseučilišče, toda to bo le indirektna posledica tega, da bo vseučilišče poživilo našo življenjsko moč. Vseučilišča pa, ki bi bilo samo nekaka proizvajalnica političnih agitatorjev, tacega ne maramo, za tako vseučilišče se mi ne bojnjemo, mi zahtevamo vseučilišča, ki se bo v tehničnem in znanstvenem oziru lahko merilo z drugimi vseučilišči tujih narodov.

S tega stališča se tudi ne moremo nikdar spriznati z misljo, da bi se ustanovila v Ljubljani samo pravna fakulteta. Ne glede na to, da so se take fakultete preživele in da nimajo pravih življenjskih pogojev, živi v nas Slovencih zavest, da smo za državo že tolikega pomena, da zaslužimo celo vseučilišče. Mi ne maramo drobtinice, s katerimi bi se naj nam zavezalo usta. Mi smo prepričani, da je naša zahteva upravičena in ni je več sile na svetu, ki bi nas mogla odvrniti od tega boja, dokler ne dosežemo tega, kar želimo v polnem obsegu.

Kako neki naj se zadovoljimo z z eno samo borno fakulteto, dočim zahtevajo Italijani celotno vseučilišče z Trstu, kar jim je vlada na pol že večkrat obljubila. Kaj neki imponuje vladi, da so ji Italijani bolj pri srcu kot mi Slovenci? Mar njih število? Saj nas je Slovencev trikrat toliko? Mar njih zasluge za monarhijo? Niti Italijanom najbolj prijazen zgodovinar bi jih ne mogel najti. Mar njih lojalnost napram naši vladarski hiši? Kdo pa je odtrgal Avstriji Benečijo kamor je naša država zaman zakopala toliko milijonov, do bi s tem denarjem lahko vzdrževala in zgradila Slovanom dovolj vseučilišč! O, o tej lojalnosti bi vedeli mi Slovenci mnogo povedati, radi te lojalnosti so Slovenci prelivali kri o tej „lojalnosti“ govori preteklost in sedanjost, a odločilni faktorji je ne vidijo, ker je nočejo videti. In zdaj so gre za to, da se zgradi Italijanom vseučilišče v Trstu na slovenskih tleh, v onem mestu kjer nad tri tisoč slovenskih otrok zaman čaka na eno samo ljudsko šolo. Če bi to ne bilo provokacija Slovencev, ne vem, kaj naj se še tako imenuje. Zoper kaj tacega moramo Slovenci nastopiti z vsemi postavnimi sredstvi, in kakor danes zahtevamo, da se ustanovi z Ljubljani slov. vseučilišče, tako kar naj odločneje protestiramo proti temu, da bi se na slovenskem ozemlju zgradilo italijansko vseučilišče.

Teško stališče imamo sicer. Vemo, da je vlada na strani Italijanov in da se ne bo strašila dobiti sredstev, da ustreže njih deloma upravičeni želji. Zato pa moramo biti na straži in gledati, da se to ne zgodi preko nas. Zberimo vse svoje moči, ne cepimo jih! Nikakor ne smemo obupati radi silnih težav, ki se nam stavijo na pot, videč, da so pri teh političnih razmerah naše zahteve skoro neizvedljive. Političen položaj je od danes do jutri. Ne vemo kaj nam prinese najbližja bodočnost. Zato pa moramo biti pripravljeni. Dva idealā imamo Slovenci, katerih ne smemo nikdar izgubiti izpred oči: slovensko vseučilišče in avtonomna zedinjena Slovenija, vzlasti še sedaj ne ko vemo, da se Avstrija bliža, krizi, ki je neizogibna. Skrbeti pa moramo, da nas ta veliki dan ne bo dobil nepripravljenih, kakor nas je dobilo leto 48. V tem smislu pa moramo slovenski akademiki tudi

delati pred vsem na to, da izginejo predsodki, ki so tako zelo razširjeni med našim narodom i med inteligenco i med priprostim ljudstvom, ki škodijo dobri stvari neizmerno več kot se vidi na prvi pogled. Proč s tistim nezaupanjem v svoje lastne moči, ki se je nad nami Slovenci že tolikokrat in tako kruto maščevalo, proč z dvomi, ali bomo mogli doseči to, kar želimo, proč s takimi ni enakimi promisleki. Nič bolj ne škoduje dobri stvari kot dvom. Kako neprijetno dirne človeka, ako naleti na Slovenca, ki se mimogrede omenjeno, prišteva med izobražence, ki pa navaja najrazličnejše pomisleke proti slov. vseučilišču, ki bi delali skoro čast celjskemu Pomru in katerih kratka smisel je ta, češ mi Slovenci smo premajhen narod za vseučilišče kakor je Ljubljana za to premajhno mesto. Ti ljudje mislijo, da mora šteti narod po milijonih, da sme imeti svoje vseučilišče. In vendar, kdor samo malo pogleda okoli sebe vidi, da temu ni tako. Tudi majhen narod se lahko popne na impozantno višino kulture, ako ima le dragoceni dar svobode. Poglejmo Švede. Ne štejejo več kot en milijon 9 sto tisoč duš, od katerih je 16 sto tisoč kmetov. Torej približno take razmere kot pri nas Jugoslovanih. Poglejmo, kako tam cveto vseučilišča, kako cvete veda in umetnost! Torej ne velikost naroda ampak njegova nadarjenost odločuje. Ali pa mi Slovenci ne moremo ustvariti iz sebe res nič velikega? O rodili so se iz naše srede veliki možje, ki bodo vedno žareli kot svetle zvezde na polju umetnosti in znanstva. Ali se morebiti sedaj več ne rode? Še gotovo še, ali ohraniti moramo te moči svojemu narodu, da ne bodo posojali svojega duha tujcem, kakor slavni slovenski učenjaki preteklih dob. Zato pa nam je treba ravno slovenskega vseučilišča.

In Ljubljana naj je premajhno mesto? Saj je vendar mnogo mest, ki so manjša in kjer izvrstno uspevajo vseučilišča. Ali ne glede na to, kaj pa ima reven dijak, ki se mora boriti za svojo eksistenco od velikega mesta in njegovo kulture? Tovariši, na to lahko odgovorimo mi vsi, ker nas žalostna skušnjava uči. Djak, ki nima najpotrebnejših sredstev za življenje, in to smo mi Slovenci po veliki večini, nima od velikega mesta nič, pač pa ko vidi na eni strani veliko razkošje, bogastvo, umenost, sijaj, in vidi, da mu je vse to zaprto, iz edinega vzroka, ker je reven, tedaj še le prav čuti svojo nesrečo, in loti se ga nehote neki meni popolnoma umljiv pesimizem, ki razjeda njegove najboljše moči, mu jemlje veselje do dela ter stori, da polagoma duševno in telesno propada. In če hočemo biti odkritosrčni, moramo priznati, da od velikega mesta nimamo niti pol tega, kar si predstavljajo razni optimisti pri nas doma. Toda dovolj o tem! Menil sem pa, da je treba izpregovoriti tudi o tem enkrat jasno besedo, kajti skrajni čas je že, da padejo taki in enaki pomisleki, ki nam kot težki okovi vežejo moči. V tem smislu pa tudi trdim, da je med našim razumništvom, vse premalo navdušenja za sveto našo zahtevo, onega navdušenja namreč, ki se ne pokaže samo o gotovih prilikah in ki nima zgolj formalnega, hipnega značaja, marveč onega navdušenja, ki se rodi samo obsebi, ako smo prepričani, da je stvar, za katero se borimo res potrebna, res dosegljiva, in ki se javlja v tem, da trajno in brez ozira na desno ali levo, težimo za smotrom, ki smo si ga stavili.

Se le tedaj, ko se bomo vsi Slovenci, do zadnjega moža in s celim srcem oklenili te velike ideje, pred katero morajo pasti vsi malenkostni pomisleki, še le tedaj bomo mogli pričakovati pozitivnih uspehov.

Da se pa to zgodi, je treba delati, delati med inteligenco in zlasti med pripoistim ljudstvom. Res je, da je slovensko ljudstvo lansko leto z velikanskim navdušenjem pozdravilo zahtevo po slov. vseučilišču, saj je 488 slovenskih občin poslalo peticije v tem smislu na visoko vlado. Vendar ne udajajmo se iluzijam! Ako niti inteligenca ni povsem prosta vseh pomislekov proti visokim šolam v Ljubljani, kako naj jih bo priprosti kmet. To je čisto naravno in se mora smatrati v gotovem smislu če celo za dobro znamenje, ker kaže, da tudi naše ljudstvo misli, misli samostojno. Samo ob sebi je umevno, da priprosti kmetič ne more pojmiti tako jasno kot kak izobraženelec velikanskega pomena,

ki bi ga imelo vsučilišče za ves narod. Zato mu je pa treba to razložiti! Ko pa bosta kmet in delavec videla, da se z vsučiliščem ne bodo okoristili samo gotovi sloji, marveč da bo imel od tega korist celokupen narod, torej v prvi vrsti kmet in delavec, ki tvorita večino, tedaj bosta tudi ta dva stanova začutila potrebo slov. vsučilišča, ker bosta videla v tem svojo lastno korist. Kako hvaležen delokrog se odpira tukaj slovenskemu akamiku, slovenski za korist ljudstva navdušeni duhovščini in vrlemu učiteljstvu, kako važna zadača našim izobraževalnim in drugim društvom, s katerimi je tako gosto preprežena naša slovenska domovina. Ko pa bo naše ljudstvo uvidelo, da mora s lastnim interesu zahtevati visokih šol v Ljubljani, ko bo prepričano o njih velikanski važnosti, se bodo kot megla pred solncem razpršili vsi pomisleki, in ono trenutno navdušenje, ki je prešinilo lansko leto vse sloje slovenskega naroda, ne bo preminulo kot pest goreče slame, marveč bo trajno rastlo, ker mu bo prešlo v meso in kri. Naše ljudstvo je v svojem jedru plemenito, zmožno za velika dela. Kdor trdi drugače je lažnik. A ta čuvstva ne smejo v kali zamreti, marveč treba jim je dati le prilike in potrebne incijative, da vzklijejo. Zato pa ponavljam še enkrat, delati, delati v privatnem občevanju, delati v društvih, delati povsod, kjerkoli in kadarkoli se pokaže prilika. In prepričan sem, da bo, ako storimo vsak svojo dolžnost, v par letih vstal ves narod iz lastnega nagiba kot en mož, ter šel edin s svetim ognjem v boj za pravično našo zahtevo. Rad pa bi poznal tisto vlodo, ki bi imela tudi potem še drzno željo ustavljati se upravičeni zahtevi, ki vre iz prepričanih src dveh milijonov zvesto ji nanih podložnikov.

Edino po tej poti moremo slovenski akademiki nekaj doseči, ako nočemo ostati le pri praznih besedah, kar se žal le prerado dogaja. Ali to je pot, po kateri more je in morajo iti vsi sloveski akademiki brez razločka, h kateri struji kdo pripada, ako ima le resno voljo sodelovati po svojih močeh k skupnemu smotru.

Kako bomo mi slovenski akademiki sami zase postopali v bodoče, to se ne da naprej določiti. Toliko pa je gotovo, da tega vprašanja ne bomo pustili nikdar več zaspati. Želja katoliško mislečega dijaštva pa je, da bi postopali v tem vprašanju vsi slovenski akademiki edino. Čemu vlačiti strankarstvo v take zadeve, kjer smo vsi enako interesovani, kjer si vsi brez razločka lahko podamo roke. Ako sta se mogli zložiti slovenski politični stranki, je to tem ložje za nas. To je naše odkrita želja. Nikdar pa se ne bo katoliško misleče dijaštvo toliko ponižalo, da bi služilo kapricam kakih domišljavih prenapetežev. Mislim, da je to dosti jasno povedano za vsakega.

Hotel sem v par potezah narisati stadij, v katerem sé nahaja naše vsučiliško vprašanje. Kakor vidite, slika ni posebno vesela. To naj nas pa ne plaši, saj vemo, da „gutta cavat lapidem non semel sed saepe cadendo“. Lotimo se dela še z večjim navdušenjem in uspeh ne more izostati. Prepričan sem, da bo mogel moj naslednik drugo leto, ako storimo vsak svojo dolžnost, podati Vam veselejšo sliko.

Danes vidim tukaj drage tovariše od vseh strani slovenske domovine: iz zelene Stajerskè do skalnate Istre, iz tužnega Gorotana do vinorodnega Primorja. Vidim pa tudi zlasti obilo zastopano naše vrlo učiteljstvo. Vem da vas vse navdaja le ena želja, namreč, da se čim prej ustanovi naše vsučilišče vem na tudi, da imate prav tako resno voljo delati na to z vsemi svojimi močmi. Kedar boste odhajali od tod, vzemite s seboj lepe spomine iz našega gredišča. Ko pridete domov, nikari ne bozabite bele Ljubljane, kjer se mora v kratkem dvigniti oslopje, ki po tvorilo mejnik dvema dobama slovenske zgodovine.

Bil je čas v zgodovini našega naroda, ko smo morali braniti svojo lepo domovino, da ni utonila v nemški protestantski povodnji. Ko je bila nevarnost največja, prišli so v Ljubljano jezuiti in ustanovili svoj kolegij, kateremu so pridobili vse pravice visokih šol.

Pozneje je ta kolegij zaspal. Iz njegovih razvalin pa je pognala ideja slovenskega vseučilišča. Danes borujemo v naši domovini podoben boj, boj proti svoragu, ki nam hoče vzeti najdražje, kar ima človek na tem svetu za svojo vero, to je našo narodnost. In kakor je oni kolegij največ pripomogel k temu, da smo srečno zmagali v onem boju, da je katoliška misel prodrla med Slovenci in tvori tako nekak mejnik med dobama protestantizma ni katoliše reakcije, tako želim naj bi bodoče vseučilišče, sezidano na njegovih razvalinah, bilo začetek lepše dobe za naš narod. Zdaj moramo porabiti še sve svoje moči v boju proti svojim zatiralcem, ni ne moremo jih svobodno razviti. A ako se uresniči ta naša želja, storili bomo mogočen korak naprej, pol bremena se bo zvalilo z naših ram. Tedaj pa bo tudi Slovenec prosteje zadihal, ter čil in ohrabren stopal dalje po poti napredka in prosvete.

Žabari.

Ne kad sam čitao romane vrlo rado. Danas se prihvatih ozbiljnijeg posla. Ne dospih još proštit romana pokojnog Kovačića. Nemojte se stoga bojati, da ću ga plagirati. To u jednu. A u drugu: moja malenkost samo crtičari. Slave još ne stekoh, da bih već mogao i tuđe stvari prodavati pod svoje. To mogu samo veliki pisci, pisci, koji sami sebi pišu pohvalnice.

Ne bojte se! Naslov je samo tuđi il ako ćete svačiji. Da sam uzeo naslov bez naslova, opet bi rekli, da je tuđe. Pak neka bude! Vi čitajte i sudite!

* * *

Noć je, lijepa noć, ljetna noć. Što zbori ono jato na nebeskoj pučini, što priča onaj blijedi pastir, što šapuće bajni vedrac — nije kad nagadjati. Treba se skloniti pod krov, gdje plamsa svijeća, gdje se iskri vince, gdje vrcaju žarke iskre rodoljublja. I sklonismo se.

Riječ po riječ, a sve onako po našu, po domaću i zažamorili, pak sve to bratski. Nema razlike: tu su trgovci, tu radnici, tu liječnik, koj se deset godina potucao po sveučilištima i zatro oca, tu i popovi. Sve je veselo, sve voljko. Na jednom se diže Marko:

— Gospodo i braćo! Lijepo je ovako, lijepo je piti i divaniti! al noć prolazi. Sastasmo se na razganor. Znaite, zašto. Radi se o tom, hoćemo li izdavati list il ne.

— Dakako! Kakva je to riječ? To zaudara po slavospštini!... uzgrajali se svi.

— Dobro! Tražimo urednika!

— A ti imaš zlatnu ruku, a mi evo, mi ne možemo. Nevješti smo. Pak će tebi i popovi pomagat.

— Hoćemo drage volje, za načelo pravo i za dobru stvar.

— Al vi znate, da moj posao propada. Ja imam ženu i djecu. Posao je velik... Ja ću uredjivat, al dajte odštetu kakvu...

Svi zažamorili, ko u medresi.

— Ja dajem za „pravo“...

— Ja podupirem „domovinu“...

— Ja držim sve pučke listove...

— Ja idem na svaki komers...

— Ja čestitam svim odličnjacima...

— Ja sam bio stekliš još, kad smo se morali sakrivat pod krovom...

— Ja ovo, ja ono, ... ja ... ja ... ja ... natjecali se rodoljubi.

Pop Mirko škrimao: — Žabari!

Uzkupio pak će: — Gospodo, budimo ljudi. Radi se o stekliškom načelu. Treba pokazat na djelu, da ste stekliši, ne na riječi. Je li Ante Starčević ikad izticao: ja sam to učinio, ja ono?

Osupnuše se. Mirko izvadi papir.

— Evo, ja ću suraljivat, al ću i plaćat 5 forinti.

Pišite i vi!

— Daj ti, Joso! Daj ti, Blažu! natjecali se lažistekliši, ko će zadnji.

Mirko skoćio, škrinuo: — Žabari — i pohrlio pod čisti vedrac.

* * *

Gospoda su potpisala, obećala pomoć.

Za petnaest dana dodjoh k Marku.

— A gdje je list?

— Pitaj žabare! Ne da niko ni pare... Literalni rodoljubi!

P. F. B.

Hvala Mu budi!

Zamišljeno, tužnim korakom, približavah se ulazu pred kojim spustiše dvije žalobne vrbe svoje grane. Naokolo vladala tišina — čuo se tek tihi stupaj mojih nogu. Dodjoh pred groblje. Drhćućim srcem udjoh u to spokojno mjesto, koje sakrivaše žalosne uspomene mojega djetinstva. Glava mi najednom postade teška.

kad mi oko zape o predobro mi poznati hum zemlje. Pred tim humom padnem na koljena i sklopim ruke, da se skrušeno pomolim za pokojnika, koji ovdje snivaše vječni san. Uz molitvu dadoh oduška srcu te plakah gorko...

* * *

U duši mi se stale redati mile uspomene iz djetinjstva. Živo se sjećah onih sretnih dana, koje kao nejakom dijete sprovedoh u roditeljskom domu. Ti su časovi bili zaista blaženi i ostadoše mi za uvijek u srce utisnuti. No došlo vrijeme, kad moradoh poći u strani svijet, a ostaviti svoj mili dom i u njemu sve mile, nježne uspomene. Kao da slutijah buru, koja se spremala, da naoblači bistro obzorje moga mladoga života, dijelih se teško, neizrecivo teško od svega, što bijaše vezano uz dom moj. Već vlak počeo kretati, a ja se još jednom sa suzom u oku okrenuh na nezaboravnoga oca, koji me popratio. I on mi rukom slao pozdrav, a ja tada još ne znadoh, da je to posljedni s Bogom, koji će mi kao tada uvijek u životu, kad se na njega sjetim, orositi oči vrelim suzama.

* * *

Kad se opet vratih u zavičaj, nastupiše mi tužni dani. Kamo dodjoh, kud pogledah, sve budilo u meni sjetu, sve me pozdravljalo žalosnim smiješkom. Ja sprovadjah dane ko u bezsvjestici. Ne mogoh pojmiti istinitost događaja, koji mi tako potresao dušu. No sve malo po malo otvarah oči i najednom mi se ukaza cijela istina. U tom času bilo mi da zdvojim, kruta bol stisla me u srcu i bilo mi strašno u samoći. Nadjoh se uz majku i videći ju tako tužnu i zaplakanu uzdržah suze. Jedna drugu tješismo. Zaboravit bilo teško no moralo se bar donekle...

* * *

Obuze me tjeskoba i strah. — Još jednom kao kradomice poljubih drveni križ, uzdahnuh i pobitih kući prevrćući glavom stotinu misli. Kod kuće me opet spopala sjeta, kad mi na jednom neumrli Otac nebeski posla iskru svoga svjetla: Ta čemu toliko tužiš? Sve zemaljsko prolazi, proći ćeš i ti. Ljepota duše jedina ostaje, jer dobra ju djela prate u drugi, bolji, vječni život.

M.....

Glasnik.

Slov. kat. izobraževalno društvo „Straža“ na Dunaju. Da je ena glavnih nalog slovenskega dijaštva, da skrbi za izobrazbo slovenskega naroda, ta misel, ki jo je vedno najodločneje povdarjal slovensko kat. dijaštvo, je prešinila že največji del naših dijaških krogov in le neka vrsta v slovenskem dijaštvu, ki hoče predstavljati nekako „aristokracijo“ (!?) med svojimi kolegi, smatra še vedno zabave, koncerte in plesu za glavno torišče delovanja slovenskega dijaka. A delo za izobrazbo naroda je bilo dosedaj omejeno skoro edino le na čas počitnic, ko pride dijaštvo v neposredno dotiko z narodom v domovini. A da to še ni dovolj, to je jasno, ako samo malo opazujemo razmere med Slovenci na Dunaju. Ako pogledamo dosedaj obstoječa društva za dunajske Slovence, moramo priznati, da je izobraženi del slovenskega dunajskega prebivalstva res dobro organiziran, da se je o tem oziru storilo, kar se je moglo.

A niti tako v nižjih slojih, med delavstvom in med nižjimi uradniki zlasti v okrajih, ki so bolj oddaljeni od središča mesta, kjer ima svoj sedež „Zvezda.“ Da je zatorej nevarnost ponemčevanja v teh slojih silno velika, je očito. Že pri odraslih, ki so prinesli slovenski jezik še s seboj iz domovine, opažamo, da polagoma pozabljajo svoj materin jezik, saj so vedno v dotiki z nemškim dunajskim prebivalstvom, dočim pridejo komaj vsak sveti čas skupaj s svojimi rojaki; a še bolj, žalostno je z nedoraslimi otroki. Šole so nemške, sošolci nemški, občevanje nemško in še v družini se vsiljuje po otrocih polagoma nemški občevalni jezik. In kaj je, ako starišev več ni? Druga ali vsaj tretja generacija je nemška, in na slovensko pokoljenje teh ponemčev ne spominja nič več kot slovensko ime.

Ako vidimo, koliko se trudijo dunajski Čehi, da preprečijo ponemčevanje svojih rojakov, ki tvorijo približno četrtno vsega dunajskega prebivalstva, ali naj drži slovensko dijaštvo križem roke, in brezdelno gleda, to polagoma a sigurno naprednoče prodiranje nemštva v ne-

prešteviline vrste dunajskih Slovencev? Ne sme. Slovensko katoliško dijaštvo je smatralo za svojo dolžnost ustanoviti za preproste sloje slovenskega ljudstva na Dunaju organizacijo, ki bi delala na to, da družni in izobrazuje na narodni in katoliški podlagi one kroge dunajskih Slovencev, za katere „Zvezda“ ne more tako skrbeti, kakor bi rada.

In to prizadevanje ni bilo zaman, v nedeljo, dne 8. decembra 1903, je postala ta misel dejstvo, ustanovilo se je slov. kat. izobraževalno društvo „Straža“ na Dunaju, kateremu je kar prvi dan pristopilo nad 70 članov. Glavna naloga novega društva bo, da skrbi za časopise in potrebne knjige, in da prireja predavanja in zabave po posameznih okrajih. A društvo noče skrbeti samo za izobrazbo in zabavo odraslih, ampak hoče skrbeti tudi za mladino. Z novim letom bodo ustanovljeni učni kurzi po posameznih okrajih, kjer biva največ slovenskih družin, v katerih se bo mladina poučevala v materinem jeziku, da se s tem kar mogoče prepreči ponemčevanje otrok.

Kar pa dunajski Slovenci najbolj pogrešajo, to je Božja beseda v slovenskem jeziku, slovenske propovedi. S kakim veseljem je prihitelo obilo število Slovencev k slovenski propovedi; ko se je po kratki časniški notici izvedelo, da bo o priliki petindvajsetletnice vladanja preminulega papeža maša s slovenskim petjem in slovenskim govorom v cerkvi oo. jezuitov, kako so izpraševali, kedaj bo zopet. Tudi za to je že skrbela „Straža“ in z novim letom bo mesečno vsaj enkrat za Slovence na Dunaju popoldanska Božja služba v slovenskem jeziku s slovensko pridigo.

Neumevno nam pa je, kako more neka struja med slovenskim dijaštvom delovati proti tako velevažnemu društvu, da kar hodijo od moža do moža, da bi jih odvrnili od pristopa. Tukaj se pač zopet vidi, koliko je temu z liberalnimi, protiverskimi nazori prepojenemu, slovenskemu ljudstvu odtujenemu dijaštvu za narod, za slovenstvo. Svoje slovenske rojake hočejo prepustiti ponemčevanju,

da le morejo škodovati katoliški stvari. Tu se pač vidi, kdo bolje umeva svojo nalogo, ali slovensko katoliško dijaštvo, kateremu vedno oponašajo „zvezo“ z Nemci ali pa tako zvano svobodomiselnost. Pa naj bodo le brez skrbi. Društvo bo hodilo svoje pot za prosep vernih dunajskih Slovencev, najsibo to liberalnim naprednjakom prav ali ne, saj vemo, da so tudi pri „Zvezdi“ najvplivnejši faktorji novemu društvu naklonjeni in mu hočejo pomagati, kolikor bo v njihovi moči. Slovensko katoliško akademsko društvo Danica pa bo tudi storilo svojo dolžnost.

G.

„Hrvatska Straža“ časno je završila svojo prvo godinu. U našem se očekivanju nijesmo prevarili. Da, ona nam je pružila i više nego smo očekivali. Tko hoće da vidi, naći će u njaj doduše neugodnu, ali instinitu sliku hrvatskega javnoga života. Otvorila se rana, al se pružio i lijek: Tmine treba da uzmaknu pred svjetlom! Tako i treba. S istinom na dan, pa bila i neugodna! Krinka služi samo neistini, istina je ne treba. Uvjeren sam, da je god. 1903. ozbiljni početak katol. pokreta u Hrvatskoj. Srdila se nekoja nevjerna gospoda koliko im drago, vjera stupa na svoje mjesto i to nam je zalag bolje budućnosti. — Riječki „Novi List“, taj miljenik liberalnih katolika, a djaštva napose, besvijesno se rugajući sv. vjeri svojih čitalaca dodaje: „U nemoć gube se trazi tobožnjaj hrvatskoj straži.“ . . . Dokaz: „U zadrijem svesku javlja Dr. Alfrević, da će „Hrv. Str.“ izlaziti šest pnta na godinu, dakle za trećinu više nego prošle godine. Liberalna kratkovidnost . . . i još hoće da su političari! Napretku „H. Str.“ iz duše se veselimo, i dao Bog, da ju doskora budemo dobivali mjesečno, jer kod Hrvata imamo mnogo mnogo nezdravih i pospanih¹⁾.

Nov pokret na vseučilišću v Zagrebu.

Na hrvatskem vseučilišću je postalo letos prav živahno. Pred nedavnim so bile volitve v odbor društva za podporo siromašnih vseučilišćnikov. Pri tej priloznosti se je pokazalo, da ima zdaj na hrvatskem vseučilišću

hrvatska stranka prava ali realisti veliko većino proti privržencem čiste stranke prava ali Frankovcev. Z realisti drže tudi Srbi, ker se je stranka prava. kakor je poznato, pomirila s Srbi. V odbor omenjenega društva so bili izvoljeni tedaj sami realisti. S tem činom pa delovanje realistov še ni dovršeno. Znano je, da je poprejšnja vlada razgnala vsa društva na hrvatskem vseučilišću ter odvzela tudi vseučiliščno zastavo, ker je vseučiliščna mladež prisostvovala z njo, ko se je sežigala mažarska zastava o priliki zadnjega obiska cesarjevega v Zagrebu. Za to zastavo je bilo vseučilišćnikom jako žal, ker je ta zastava zgodovinskega pomena. Pod njo se je namreč zbirala akademsko mladež v Zagrebu že leta 1848. Bivši ban Khuen Hedervary, ki je hotel zatrei Hrvatom vse spomine na to leto, vzel je tudi to zastavo ter jo brzkone pokončal, vrniti je ni hotel na noben način. Zdaj jo pa zahteva mladež nazaj a obenem zahteva tudi od sedanje vlade, da se da hrvatskemu vseučilišću zadovoljščina radi predznega nastopa zagrebskega redarstva prigodom letošnjih dogodkov na samem vseučilišću. Tudi želi vseučilišćna mladež, da se obnovi staro literarno društvo njihovo, katero je poprejšnja vlada razbila brez vsakega razloga. Da se vse to doseže, se je sklicala velika dijaška skupščina na vseučilišću s privoljenjem akademskoga senata. Čas je zares že, da se poravnajo vse krivice, ki jih je dozdaj hrvatska vseučilišćna mladež pretrpela po krivici od poprejšnje vlade.

(Slovenec.)

Žensko vseučilišće. V evropskih kulturnih državah obiskujejo ženske od dne do dne bolj vseučilišća in vedno več žensk se posvečuje znanstvenim poklicem. V Ameriki študira mnogo žensk skupno s svojimi mladimi možmi na gimnazijah in vseučilišćih.

Nekatere protestantske sekte, ki so imele pomisleke proti temu, da bi se dijaki in dijakinje skupaj učili, so ustanovile ženska vseučilišća. Tako je ustanovil dr. Tylor iz sekte ortodoksnih bratov v Bryn Mwr v Pensilvaniji univerzo za ženske. Ta visoka šola je ustanovljena po vzgledu one v Baltimore in se more staviti na stran drugim ameri-

¹⁾ Izlazi u Krku (Istra). Cijena: 6 kruna, za sveučilišćtarce, djake viših razreda i pučke učitelje 3 kr. na godinu.

kanskim vseučiliščem, kar se tiče znanstvenega življenja. Študentke, ki hočejo biti vzprejete, se morajo najprej podvreči strogemu izpitu, in izpričati točno znanje latinščine, algebre, zgodovine, prirodnih ved, in planimetrije.

Dočim v Evropi vedno manj cenijo klasične študije, uvidevajo Amerikanci vedno bolj, kolikega pomena je učenje starih jezikov za splošno izobrazbo. Oni mislijo, in to polnoma upravičeno, da morajo biti možje, katerim je izročeno življenje, zdravje, čast in vzgoja drugih, vsestransko in temeljito izobraženi. Le najboljši in najsposobnejši bi se naj posvečevali klasičnim študijam. To je razvideti iz strogih vzprejemnih pogojev za ženska vseučilišča.

Dijakinje z zrelostnim spričevalom, ki dokažejo svojo sposobnost, dobe lahko na vseučilišču brezplačno mesto. Takih mest, ki se zovejo Fellow je na vseučilišču v Bryn Mrw enajst: za grško, latinsko, angleško, germanistiko, romanistiko, zgodovino, narodno ekonomijo, modroslovje, matematiko, fiziko, kemijo in biologijo. Vsaka „Fellow“ mora bivati v kolegu, vleče vsako leto plačo 2625 frankov in mora dokazati samostojne študije na kakem posebnem poprišču ter izpričati, da iste niso ostale brez uspeha. (Monatschrift f. christl. Sozialreform.)

Splošno, kakor smo omenili v začetku število ženskih dijakinj narašča. Posebno Rusija se odlikuje v tem oziru. V Avstriji pa v tem pogledu nazadujemo, kakor kaže sledeči pregled. Izmed naših vseučilišč ima Dunaj največ slušateljce (190 $\frac{1}{2}$ —303, 190 $\frac{3}{4}$ —188), potem pridejo: Krakov (1901—153, 1902—104), Praga, češko vseučilišče (1901—109, 1902—80), Gradec (1901—125, 1902—72), Praga, nemško vseučilišče (1901—31, 1902—24), Črnovice (1901—30, 1902—24), Inomost (1901—7, 1902—10). Kaj je temu upadanju vzrok, se na da točno določiti. Kaj ko bi ženske jele uvidevati, da se ženska emancipacija ne da doseči z enim naskokom. Sicer pa je to upadanje najbrže le mimoidoče, in v kratkem število dijakinj tem znatnejše poskoči. —x.

† **Teodor Mommsen.** Dne 1. novembra lanskega leta umrl je v Charlottenburgu pri Berlinu 86 let stari prvak zgodovinarjev

profesor Teodor Mommsen. — Mož je bil velik kot učenjak, a mal kot človek. Bil je eden onih, ki mislijo, da je Nемец gospod in jedini kulturonosec, a Slovani, da smo njegovi sužnji in barbari; to je pokazal s svojim nastopom proti češkemu narodu. — Mnogo je delal. Prehodil je vso nekdanjo rimsko državo in plod njegovega truda bila je njegova nedosežena „Rimska zgodovina“ in pa velik del slavnega „Corpus inscriptionum latinarum“.

Po njegovi smrti ostala so nam le dela njegovega duha, in s temi si je ohrnil trajen spomin in zadobil nevenljivo slavo.

† **Herbert Spencer** je drugi mož, kate-rega je v zadnjem času smrt znanstvu odvzela. Bil je to mož, čigar nauki so uplivali z veliko silo na razvoj družabnih razmer sedanjega časa. Podlaga njegovi filozofiji tvori evolucionistijski princip, katerega je postavil Darwin v organskem svetu. Ta princip je Spencer apliciral na človeško družbo, na neorganski svet, ter izvel iz njega z železno doslednostjo vse konsekvence, ter tako dobljene nauke združil v enoten sistem. Kot družboslovec je bil skrajn individualist. Svoje nauke je položil večinoma v svoje obsežno delo: „Sistem sintetičnega modroslovja.“ Poleg tega je spisal še veliko drugih modroslovnih spisov, od katerih so najvažnejši prevedeni v skoro vse kulturne jezike.

V zimskem tečaju 1902/03 je bilo na graškem vseučilišču 1745 slušateljcev, dočim jih je bilo v letnem tečaju le 1473. — V zimskem tečaju je imela bogoslovna fakulteta 95 rednih in 5 izrednih slušateljcev, pravoslovna 852, medicinska 231 rednih in 102 izrednih, modroslovska 460 in sicer 237 rednih, 175 izrednih in 48 farmacevtov. Po narodnosti je bilo: Nемеcev 1146, Italijanov 222, Srbov in Hrvatov 184 in Slovencev 135. Druge narodnosti so bile zastopane v jako malem številu. Katoličanov je bilo 1478, protestantov 145, pravoslavnih 75, židov 32 in 12 brezvercev.

Kar se tiče slušateljce, je pripominti, da na juridični fakulteti ne smejo biti vpisane niti za izvenredne slušateljice, ampak smejo samo hospitirati z dovoljenjem profesorjev. Lani sta bili na juridični fakulteti dve

hospitantki pravnih studij, 35 hospitantk pa je bilo vpisanih pri državnoračunskih predavanjih.

Na medicinski fakulteti so bile 4 redne slušateljke in 57 hospitantek. Skupaj je bilo vpisanih 138 žensk. P.

Promocija. Dne 24. novembra letošnjega leta je bil Karl-Francovem vseučilišču v Gradcu promoviran doktorjem prava Josip Dermastia. Kot visokošolec bil je mladi doktor dve leti član Danice in pozneje Zarje, kjer je zelo uspešno deloval. Danica je poslala k promociji brzoglavni pozdrav. Novemu doktorju kličemo: Bog živi!

Imenovanja. Asistent na c. k. dvorni knjižnici, privatni docent dr. Vencel Vondrák in dr. Milan vitez Rešetar, privatni docent in urednik hrvatske izdaje državnega zakonika sta bila imenovana izrednima profesorjema slovanske filologije na dunajskem vseučilišču, zadnji s posebnim ozirom na srbohrvatski jezik in slovstvo.

Novo slovansko akad. društvo. Na dunajskem vseučilišču se je ustanovilo novo hrvatsko akademično društvo z imenom: Zmaj od Bosne. Kakor kaže že ime, ima novo ustanovljeno društvo namen družiti bosanske hrvatske dijake, da se skupno navdušujejo za delo v žal tako zanemarjeni svoji domovini. Mlademu društvu želimo mnogo uspehov. Vivat, crescat, floreat!

Iz slovanske filologije čitajo v zimskem semestru za dunajskem vseučilišču:

1. Dvorni svetnik dr. Vatroslav Jagić:

- a) Zgodovina slovanske filologije, na teden po 2 uri;
- b) Slovenska skladnja, na teden po 2 uri.

2. Dr. Jožef Jireček: Države in narodi balkanskega polotoka od 12—15. stoletja, na teden po 5 ur.

3. Dr. Vencel Vondrák: Zgodovina češkega slovstva. (Od dobe njenega preporeda) na teden po 2 uri.

4. Dr. Milan vitez Rešetar: Zgodovina srbohrvaškega slovstva, po 2 uri na teden.

Slovensko akad. društvo Hirija v Pragi je sestavilo na III r. obč. zboru 7. t. m. sledeči odbor: predsednik: modr. Janko Pretnar, podpredsednik: tehn. Presel Ivan, Tajnik: tehn. Pavlin Josip, blagajnik pravnik: Šega Rudolf, knjižničar pravnik: Šink Štefan.

Židovstvo na dunajski zdravniški fakulteti. Dne 10. decembra t. l. vršil se je shod dunajskih medicincev z namenom, da bi se ustanovila na občem medicinskem kongresu v juniju t. l. sklenjena organizacija avstrijskih medicincev.

Pri volitvi pa je prišlo na dan nespornazumljenje med navzočimi, zaradi česar je sklicatelj shod zaključil. Ker se sta med kandidati za izvrševalni odbor one organizacije nahajala le dva Juda, izjavil je medicinec Thorn v imenu židovskih slušateljev medicine, daje z ozirom na dejstvo, da Židi tvorijo 65% vseh dunajskih medicincev, pač le prav skromna želja, ako zahtevajo še tretjega odbornika v onem izvrševalnem odboru.

Ker pa nemškonačijolnalno dijaštvo pod tem pogojem noče sodelovati in tudi židovsko dijaštvo noče odstopiti od svoje zahteve, izjavil je sklicatelj shoda medicinec Gerstl, da je shod preložen.

